

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**FINANCIRANJE DRUŠTEV KOT PROSTOVOLJNIH
NEPROFITNIH ORGANIZACIJ**

Ljubljana, maj 2006

DARJA KRALJ

IZJAVA

Študentka Darja Kralj izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Aljoše Valentinčiča in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. NEPROFITNE ORGANIZACIJE.....	2
2.1. Profitni in neprofitni sektor	2
2.2. Opredelitev pojma neprofitna organizacija	4
2.3. Vrste neprofitnih organizacij.....	5
2.4. Vloga in pomen prostovoljnih neprofitnih organizacij v sodobnih razvitih družbah ...	10
2.5. Značilnosti prostovoljnih neprofitnih organizacij v Sloveniji.....	12
2.5.1. Zgodovinski razvoj neprofitnega sektorja.....	12
2.5.2. Število in področja delovanja prostovoljnih neprofitnih organizacij	14
2.5.3. Zaposleni v prostovoljnih neprofitnih organizacijah	16
2.5.4. Obseg in viri financiranja prostovoljnih neprofitnih organizacij	18
2.5.5. Ovire in možnosti nadaljnega razvoja neprofitno- prostovoljnega sektorja	19
2.6. Društvo kot prostovoljna neprofitna organizacija v Sloveniji	20
3. FINANCIRANJE DRUŠTEV	21
3.1. Značilnosti financiranja društev	21
3.2. Finančno poslovanje društev	24
3.3. Davčna zakonodaja	25
3.4. Problemi financiranja društev	28
3.5. Nadzor društev	29
4. PRIMER FINANCIRANJA PROSTOVOLJNE NEPROFITNE ORGANIZACIJE-Zveza slovenske podeželske mladine	30
4.1. Predstavitev organizacije.....	30
4.2. Razvoj organizacije	31
4.3. Organiziranost Zveze slovenske podeželske mladine.....	32
4.4. Projekti in cilji Zveze slovenske podeželske mladine.....	33
4.5. Viri financiranja projektov ZSPM.....	35
4.6. Konkurenca	39
4.7. Možnosti za izboljšanje financiranja in s tem delovanja organizacije	39
5. SKLEP.....	41
LITERATURA.....	43
VIRI.....	44

1. UVOD

Neprofitne organizacije so imele in imajo pomembno vlogo v zahodnih industrijskih družbah. Zanje se pojavljajo različna poimenovanja oziroma opredelitve: neprofitne organizacije/sekter, tretji sektor, volonterske organizacije, nevladne organizacije itn. Njihov glavni cilj ter smisel obstoja je izpolnjevanje določenega poslanstva, ki se navezuje na spremembe v kvaliteti življenja človeka. Ustvarjeni dobiček mora neprofitna organizacija nameniti izključno financiranju dejavnosti oziroma namena zaradi katerega je bila ustanovljena. Poleg različnih poimenovanj neprofitnih organizacij poznamo tudi različne vrste in delitve le teh. Dve osnovni vrsti teh organizacij sta javne in zasebne neprofitne organizacije. V Sloveniji prevladujejo med zasebnimi neprofitnimi organizacijami društva, ki so prostovoljna združenja fizičnih oseb z istimi interesi.

V diplomskem delu skušam najprej predstaviti financiranje društev in probleme s katerimi se soočajo pri pridobivanju finančnih sredstev. Prav pridobivanje finančnih sredstev je še vedno največji problem teh organizacij, ki se velikokrat borijo za preživetje. Prvi del naloge je teoretičen, kjer poskušam umestiti društva kot eno izmed pravnoorganizacijskih oblik med neprofitne organizacije ter opredeliti financiranje društev. Praktičen del naloge zajema predstavitev Zveze slovenske podeželske mladine kot prostovoljne neprofitne organizacije, ki si prizadeva za ohranitev tradicionalnih vrednot in starih običajev na vasi. Z organiziranjem neformalnega izobraževanja pa omogoča mladim s podeželja aktivno preživljanje prostega časa in s tem izpostavlja prednosti življenja na podeželju .

V diplomskem delu se nato zvrstijo še štiri poglavja. Drugo poglavje diplomskega dela je namenjeno opredelitvi neprofitnih organizacij/sekterja, razvrstitvi neprofitnih organizacij ter predstavitvi značilnosti prostovoljnih neprofitnih organizacij v Sloveniji. Zanimalo me bo v kakšnem položaju se nahajajo naše organizacije glede na prostovoljne neprofitne organizacije v tujini. Za konec pa bom opredelila še društva.

Tretje poglavje odkriva značilnosti financiranja društev, finančno poslovanje, davčno zakonodajo, ki jih omejuje, nadzor nad njimi in opozarja na ostale probleme s katerimi se soočajo društva pri financiranju. Za mnoga društva so poglavitni viri prihodkov finančna sredstva iz javnih virov, vendar pa so te dotacije s strani države ali občine skromne. Velikokrat društvom primanjkuje tudi kadrov z ustrežno izobrazbo ter določenimi vodstvenimi in organizacijskimi sposobnostmi ter organiziranosti pri delovanju.

V četrtem poglavju bom uporabila okvir iz predhodnih poglavij ter z njegovo pomočjo analizirala financiranje Zveze slovenske podeželske mladine. Na začetku je predstavljena Zveza slovenske podeželske mladine, njen razvoj in organiziranost, sledi pregled stroškov in virov financiranja projektov organizacije. V Zvezi slovenske podeželske mladine največji delež prihodkov predstavljajo dotacije države. Ustavila se bom še pri prostovoljnem delu, ki je izrednega pomena za Zvezo, na koncu pa obravnavala še konkurenco ter možnosti za pridobitev novih virov financiranja.

2. NEPROFITNE ORGANIZACIJE

2.1. Profitni in neprofitni sektor

Med pridobitnimi organizacijami in nepridobitnimi organizacijami obstajajo razlike, ki so zelo pomembne. Razlike se kažejo predvsem na naslednjih področjih (Mrak, 2003, str. 168):

- poslanstvo in smotri (dobiček : boljša kakovost življenja),
- finančni načrti (inštrument načrtovanja in obvladovanja : inštrument nadziranja porabe),
- strategije (dolgoročne : kratkoročne),
- prostovoljci (jih ni : večina članov je prostovoljcev).

Sektorja se razlikujeta predvsem glede cilja delovanja. V pridobitnih organizacijah prevladuje zlasti cilj maksimiranja dobička oziroma povečevanje tržne vrednosti organizacije za njene lastnike, medtem ko so v nepridobitnih organizacijah v ospredju kakovostni in stvarni cilji, kot so npr. zadovoljstvo uporabnikov, izboljšanje kakovosti življenja (Korošec, 2002, str. 74). Neprofitne organizacije že v svojem poslanstvu izražajo svojo dolgoročno neekonomsko usmeritev.

Ne obstaja neka jasna meja, ki bi ločila profitni sektor od nevladnega neprofitnega sektorja. Obstajajo le neke praktične značilnosti, po katerih se sektor loči. Te so: zakonske ovire, viri pridobivanja sredstev, struktura zaposlenih in odnos NVO ter vodstva le-te. Storitve, ki jih opravlja posamezna NVO, so lahko povsem identične tistim, ki jih opravlja neka profitna organizacija, vendar pa je ekonomsko, pravno in politično okolje, v katerem delujejo te neprofitne organizacije, drugačno (Žnidaršič, 1996, str. 12). Posebnosti neprofitnega sektorja pa so vezane tudi na donatorstva, sponzorstva in uveljavljanje pravic pri javnem proračunskem financiranju (Kovač, 1997, str. 7).

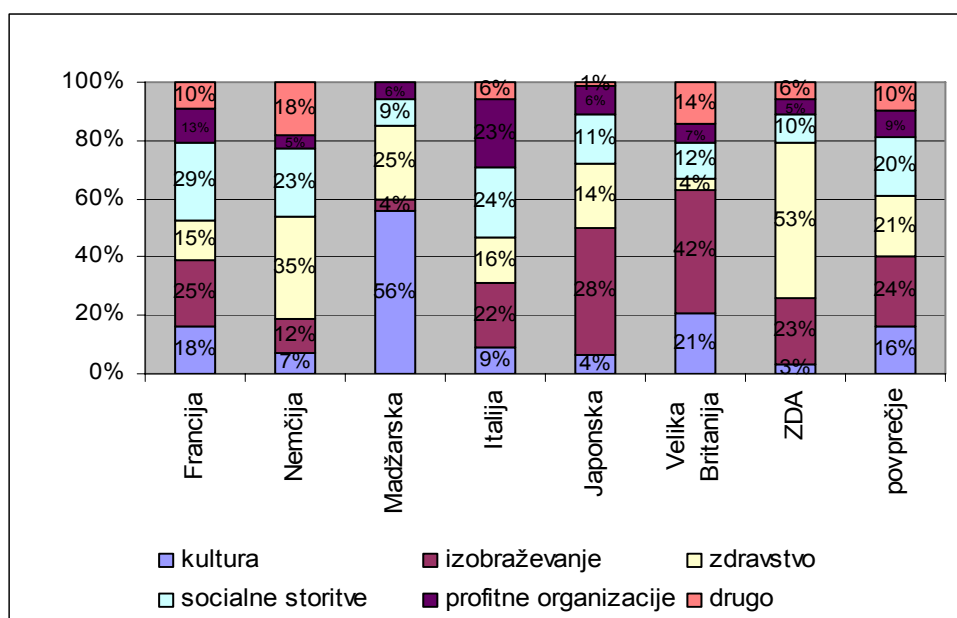
Pri poimenovanju organizacijskega kompleksa, ki je lociran med privatnim profitnim sektorjem na eni in javnim sektorjem na drugi strani, ne obstaja soglasje. Tako ima neprofitni sektor v različnih državah različna imena in prav tako različno vsebino. Najbolj znani so naslednji pojmi, ki pojasnjujejo aktivnosti organizacij v sektorju, ki se pojavlja med profitnim in državnim (javnim) sektorjem (Kamnar, 1999, str. 30):

- neprofitni sektor se najpogosteje uporablja v ZDA in poudarja, da te organizacije ne obstajajo zaradi pridobivanja dobička, čeprav ga prav tako lahko ustvarjajo, ne smejo pa ga deliti;
- neodvisni sektor, kateri poudarja neodvisnost teh organizacij od vlade in trga; te organizacije so finančno odvisne od državnih ali podjetniških dotacij;
- dobrodelni sektor, ki poudarja pomoč, ki jo te organizacije dobivajo od privatnih oseb kot dobrodelno donacijo v humanitarne namene; te organizacije najpogosteje nimajo lastnih finančnih virov in rednih prihodkov;

- prostovoljni sektor, ki poudarja vlogo prostovoljnega dela v teh organizacijah; čeprav večji del dela opravijo profesionalno stalno zaposleni in plačani delavci;
- neobdavčeni sektor poudarja, da za te organizacije veljajo razne davčne olajšave in izjeme pri davčnem bremenu glede na pridobitni zasebni sektor ;
- nevladne organizacije poudarjajo ločevanje delovanja teh organizacij od vlade in njenega vpliva;
- socialna ekonomija poudarja vlogo institucij, kot so hranilnice, zadruge, zavarovalne institucije in podobno;
- tretji sektor opozarja, da poleg države in privatnega sektorja obstaja še en sektor, ki pomembno prispeva k razvoju; prav tako poudarja tesno sodelovanje in povezovanje vseh treh sektorjev.

Neprofitni sektor ima pomembno vlogo v vseh razvitih družbah. Raziskave so tudi pokazale, da so nevladne nepridobitne organizacije obstajale in obstajajo v vseh družbah, tako v času kot prostoru. Njihovo število narašča, prav tako naraščajo finančna sredstva s katerimi razpolagajo in število zaposlenih v teh organizacijah. V njih potekajo dejavnosti, ki imajo pomemben delež v vseh koristnih dejavnostih v družbi. Dejavnost teh organizacij obsega kulturo, šport, socialno skrbstvo, zdravstvo, reševalne dejavnosti, verske in interesne dejavnosti itn. Struktura neprofitnega sektorja je po različnih državah bolj ali manj enaka, razlike so le v deležih posameznih dejavnosti.

Slika 1: Struktura neprofitnega sektorja po državah 1994

Vir: Salomon, Anheir, 1996, str. 51.

Pomen neprofitnega sektorja naj se bi v prihodnje še povečal. V državah OECD neprofitni sektor zajema 3-8% BDP-ja, v njem dela 2-7% vseh zaposlenih, strukturno pa so v civilni sferi najbolj zastopani zdravstvo, šolstvo, humanitarne dejavnosti, kultura in ekologija (glej

Sliko 1, na str. 3). Strukturni deleži se po državah razlikujejo. Izobraževanje ima največji delež v Veliki Britaniji in na Japonskem, zdravstvo je na prvem mestu v ZDA in Nemčiji, Francija in Italija pa imata razvit socialni servis.

ZDA imajo največji neprofitni sektor glede na ostale države. Nepridobitne organizacije v ZDA po podatkih zaposlujejo približno 25% vseh zaposlenih, posedujejo 15% zasebnega imetja, približno 84% vseh bolnišnic, 4600 collegeov in univerz in preko 100.000 zasebnih javnih osnovnih in srednjih šol. Poleg tega sem štejemo še skoraj 350.000 cerkva in sinagog in več tisoč dobrodelnih in storitvenih organizacij (Trunk Širca, 1998, str. 8).

V Veliki Britaniji pa je s prostovoljnimi aktivnostmi povezano 51% vse populacije. V neprofitnem sektorju dela 4% vseh Britancev. Neprofitni sektor predstavlja 4,8% celotnega BDP-ja Velike Britanije in je drugi največji neprofitni sektor takoj za ZDA. Neprofitne organizacije so v Veliki Britaniji aktivne predvsem na naslednjih področjih: izobraževanje, kultura in rekreacija ter socialno skrbstvo (Salomon, Anheier, 1996, str. 96).

Globalizacija in potreba po vse večji pestrosti storitev sta vzroka širjenja in vse večje vloge neprofitnih organizacij tudi v razvijajočih se deželah Evrope in sveta.

2.2. Opredelitev pojma neprofitna organizacija

Organizacije lahko razumemo kot ciljne združbe ljudi in so izid delitve dela, ki je temelj dosežkov človeške civilizacije. Organizacije so zelo različne. Ena možnih delitev je na pridobitne in na nepridobitne organizacije. Neprofitna organizacija pa je kot vsaka druga ustanovljena za doseganje smotrov ustanoviteljev oziroma lastnikov (Trunk Širca, 1998, str. 2, 37). Temeljni smoter neprofitnih organizacij ni donosnost kakor pri profitnih organizacijah, ampak so smotri neprofitnih organizacij nepridobitni, niso neposredno merljivi v denarju ter so raznoliki, kot so različni interesi udeležencev teh organizacij.

V literaturi ne najdemo enotne opredelitve oziroma izraza za neprofitne organizacije. Večina opredelitev v glavnem poudarja, da gre za organizacije, katerih temeljni cilj ni doseganje dobička (Korošec, 2002, str. 74). Te organizacije, ki niso niti tržne niti državne oziroma javne, so označene z različnimi imeni in sicer kot neprofitne, nevladne, prostovoljne, neodvisne ipd (Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 6).

Delijo se na javne, ustanovljene s strani države ter nevladne oziroma zasebne neprofitne organizacije, ustanovljene s strani zasebnih fizičnih in pravnih oseb. Neprofitne organizacije v najširšem pomenu zajemajo državne, regijske in lokalne organe oblasti, bolnišnice, muzeje, združenja, ustanove, kulturne institucije, verske skupine, dobrodelne organizacije in druge podobne organizacije. Dejavnost večine neprofitnih organizacij je delovno intenzivna, veliko pa je neprofitnih organizacij, v katerih večino dela opravijo prostovoljci brez plačila.

Ustanoviteljem oziroma lastnikom neprofitne organizacije dejavnost ne prinaša dobička, saj se ustvarjeni dobiček nameni za razvoj organizacije in njenih dejavnosti. Dejavnost neprofitne organizacije torej ne sme biti podrejena ustvarjanju dobička. Te organizacije nastajajo zato, ker tržni mehanizem ne zagotavlja določenih dobrin in storitev na dovolj učinkovit način.

Neprofitno delovanje teh organizacij je najpogosteje uporabljeno v pomenskih zvezah kot so neprofitne organizacije in neprofitni sektor. Iz vsega tega izhaja, da se pojem neprofitno delovanje nanaša na služenje splošnemu družbenemu interesu. Organizacije, ki postavijo služenje splošnemu družbenemu interesu kot temeljni cilj svojega obstoja in delovanja so neprofitne organizacije (Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 12).

V splošni družbeni interes sodijo ravnanja, katerih rezultati koristijo vsem, ne glede na to ali so v njih sposobni in voljni sodelovati. Kolaričeva in ostali definirajo (2002, str. 10-12) splošni družbeni interes kot javni in kot skupni interes. Javni interes uresničujejo skozi svoje delovanje tako javne kot tudi zasebne neprofitne organizacije, medtem ko skupni interes uresničujejo le zasebne neprofitne organizacije. Katere neprofitne organizacije so javne in katere zasebne si bomo pogledali v nadaljevanju.

2.3. Vrste neprofitnih organizacij

Neprofitne organizacije lahko razvrščamo po različnih kriterijih. Uporaba pojma neprofitna organizacija (NPO) nam danes pokrije dve osnovni vrsti teh organizacij (Jelovac, 2002, str. 31-32):

1. ene so javne NPO, ki so ustanovljene s strani javnih avtoritet in so namenjene javnemu interesu,
2. druge pa so privatne ali zasebne NPO, ki so organizacije ustanovljene s strani privatnih fizičnih in pravnih oseb in so namenjene tako javnemu kot tudi skupnemu interesu, (članov določenih skupin)

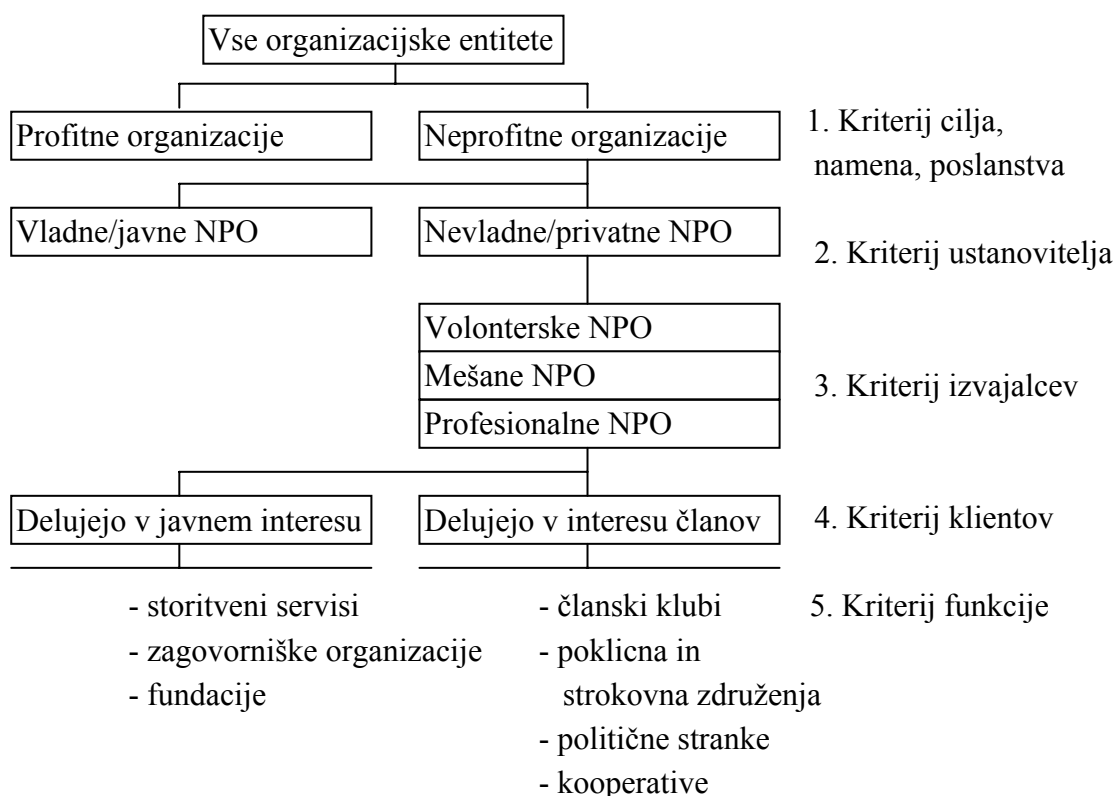
Bolj natančna razdelitev pa sledi v nadaljevanju (glej Sliko 2, na str. 6 in Tabelo 1, na str. 7).

Celovito razvrstitev vseh organizacijskih entitet je mogoče izoblikovati na osnovi naslednjih kriterijev (Kolarič, 1997, str. 17):

1. *Kriterij ciljev, namenov in poslanstva organizacije:* Je prvi in najsplošnejši kriterij. Z njim lahko razdelimo vse organizacije na profitne in neprofitne. Namen profitnih organizacij je povečevanje dobička njihovih delničarjev, neprofitne organizacije pa z opravljanjem javnih storitev in proizvodnjo javnih dobrin služijo javnemu dobro.
2. *Kriterij ustanovitelja:* Po tem drugem kriteriju, lahko delimo organizacije (pridobitne in nepridobitne) glede na ustanovitelja. Ustanovitelj je lahko država/vlada ali pa so to privatni akterji. Vse neprofitne organizacije razdelimo na javne/vladne NPO in na nevladne/privatne NPO.

3. *Kriterij izvajalca aktivnosti:* Neprofitne zasebne organizacije lahko v nadaljevanju delimo po izvajalcih aktivnosti organizacije. Izvajalci aktivnosti v organizaciji so lahko polno ali delno zaposleni profesionalci, dejavnost organizacije lahko tudi v celoti izvajajo prostovoljci, izvajajo jo lahko oboji- profesionalci in prostovoljci. Po tem kriteriju dobimo tri tipe privatnih neprofitnih organizacij: čiste profesionalne, čiste volonterske in mešane neprofitne privatne organizacije.

Slika 2: Delitev neprofitnih organizacij

Vir: Kolarič, 1997, str.18.

4. *Kriterij ciljne skupine oziroma uporabnikov:* Je četrti kriterij delitve glede na uporabnike, ki jim je delovanje organizacije namenjeno. Uporabniki se lahko nahajajo izven organizacije, v tem primeru organizacija deluje v javnem interesu, lahko pa deluje v interesu lastnih članov (glej Sliko 2, na str. 6).
5. *Kriterij funkcije:* Glede na ta kriterij lahko med NPO, ki delujejo v javnem interesu, uvrstimo storitvene servise¹, zagovorniške organizacije² in fundacije³. Med organizacije,

¹ Primer storitvenega servisa je socialni servis (mobilna pomoč) je pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru otrokovega rojstva, bolezni invalidnosti, starosti (Socialni servis, 2006).

² Smisel zagovorništva je, da nudi posamezniku podporo pri soočanju z zunanjim svetom ter mu pomaga izraziti njegova stališča. Zagovornik pomaga posamezniku s težavami tudi pri zaščiti njegovega notranjega sveta, njegove samoopredelitve, samopodobe in stališč o svetu in sebi (Zagovorništvo, 2006).

³ Je pravna oseba, ki je ustanovljena za splošnokoristne ali dobrotne namene in tega ne opravlja kot pridobitno dejavnost ter take pravne osebe lahko uporabljajo besedo fundacija tudi v imenu (Zakon o ustanovah, 1995, 34. člen).

ki delujejo v korist članov, pa lahko uvrstimo različne klube, profesionalne in strokovne organizacije, sindikate⁴, politične stranke⁵, kooperative⁶ itn.

Sedaj pa si pogledjmo še razvrstitev nepridobitnih in pridobitnih organizacij v skladu z našo statusno-pravno ureditvijo (glej Tabelo 1, na str. 7).

Tabela 1: Tabela z vsemi organizacijskimi oblikami, ki jih v Sloveniji najdemo na podlagi delitve na nepridobitne in pridobitne oblike⁷

Nepridobitne organizacije	Pridobitne organizacije
JAVNE ORGANIZACIJE	
<ul style="list-style-type: none"> • Organi in organizacije, ki izvajajo funkcije države • Organi lokalnih skupnosti • Javni zavodi: šole, bolnišnice, zavodi za zaposlovanje, zavodi za zdravstveno zavarovanje ipd. • Javni gospodarski zavodi: Agencija za radioaktivne odpadke, Center za promocijo turizma ipd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Javno podjetje
NA POL JAVNE ORGANIZACIJE	
<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarske zbornice • Obrtne zbornice 	<ul style="list-style-type: none"> • Javna podjetja z udeležbo zasebnega kapitala • Zasebna podjetja s koncesijo
ZASEBNE ORGANIZACIJE	
<ul style="list-style-type: none"> • Zavodi • Zadruga • Gospodarska interesna združenja • Politične stranke • Društva • Ustanove • Verske skupnosti • Sindikati • Poklicna združenja • Dobrodelne organizacije • Organizacije potrošnikov 	<ul style="list-style-type: none"> • Podjetja • Samostojni podjetniki • Gospodarske družbe <ul style="list-style-type: none"> - osebne - kapitalske • Povezane družbe • Banke • Zavarovalnice

⁷ Prikaz ne temelji na definiciji neprofitnih organizacij oz. NVO, ki jo navajajo nekateri tuji viri, temveč na specifični slovenski pravni ureditvi (Trunk Širca, 1998, str. 7).

Vir: Trunk Širca, 1998, str. 7.

⁴ Sindikat je organizacija delavcev, ki mora za pridobitev pravne subjektivitete izpolnjevati določene pogoje. Je nepolitična, nestrankarska, samostojna in prostovoljna interesna organizacija članov (Zakon o reprezentativnosti sindikatov, 1993).

⁵ Sindikati in politične stranke niso posebna vrsta korporacij, temveč le društva s posebnim namenom (Strojan, 2000, str. 19).

⁶ Kooperativa je samostojno združenje posameznikov, ki so se prostovoljno povezali zato, da bi zadovoljili svoje ekonomske, socialne, kulturne in druge potrebe ali težnje. Lastniki kooperative so člani sami, ki jo demokratično vodijo in nadzirajo (Izjava o naravi kooperativ, 2006).

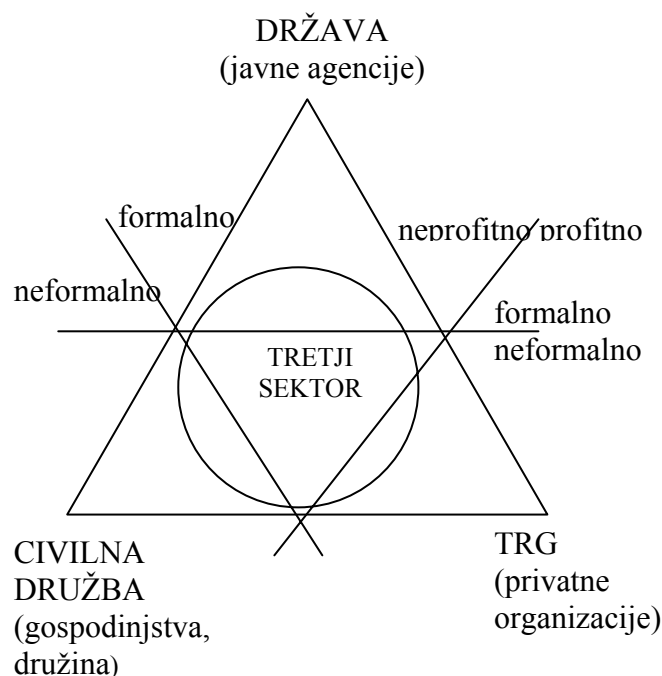
Organizacije razvrščamo glede na ustanovitelja (drugi kriterij po prejšnji razvrstitvi). Tiste organizacije, ki jih ustanavlja država oziroma lokalna skupnost štejemo za javne, druge uvrstimo na zasebne oziroma privatne. V tretji skupini so napol javne organizacije, kjer gre za sodelovanje zasebnega in javnega sektorja.

Delitev NPO v skladu s slovensko pravno ureditvijo nam v primerjavi s celovito razvrstitvijo vseh organizacijskih entitet bolj jasno pokaže, med katere organizacije sodijo določene pravnoorganizacijske oblike. Nas bodo v nadaljevanju zanimala predvsem prostovoljne neprofitne organizacije (konkretno društva), katerih delovanje je v javno dobro, so formalno ustanovljene in samostojno vodene ter upravljane. Lahko delujejo v javnem interesu ali v interesu članov. Svojo dejavnost izvajajo predvsem s pomočjo prostovoljcev.

Prostovoljne neprofitne organizacije

Koncept pluralnega sistema blaginje se je razvil v 70. letih 20. stoletja, ko so v večini zahodnoevropskih industrijsko razvitih državah iskali izhode iz krize socialne države. Glavna pozornost teh iskanj je bila usmerjena v zmanjšanje odgovornosti države pri zagotavljanju kolektivnih dobrin in storitev ter prenašanje te odgovornosti na druga področja (Črnak Meglič, Vojvonovič, 1998a, str. 3). S tem se je pričelo raziskovanje prostovoljnih neprofitnih organizacij, ki imajo sodeč po raziskavah pomembno vlogo v zahodnih industrijskih družbah.

Slika 3: Umestitev tretjega (neprofitno-prostovoljnega) sektorja v sistem blaginje

Vir: Evers, Laville, 2004, str.17.

S tem konceptom ni priznan le obstoj več sektorjev, ampak je upoštevana tudi povečana vloga komercialnega, neformalnega in neprofitno-prostovoljnega sektorja. Sistem blaginje izhaja iz domneve, da je treba razlike med področji obravnavati kot dopolnjujoče in si je potrebno

prizadevati za razvijanje sistema, v katerem se med njimi vzpostavljajo optimalna razmerja, kombinacija in partnerstvo (Črnak Meglič, 1998, str. 19). Kot ena največjih inovacij znotraj tega koncepta je neprofitno-prostovoljni sektor in priznavanje le temu in neformalnemu sektorju enakovredno vlogo kot jo imata javni in profitni sektor.

V modernih družbah posamezniki pridobivamo resurse za zadovoljitev potreb iz treh sfer: država, civilna družba in trg. Vsaka sfera ima svoje instrumente in načine s pomočjo katerih zagotavljamo resurse: instrument države je moč, instrument civilne družbe je solidarnost in instrument trga je denar. Naša blaginja je odvisna od obsega in kombinacij povezav s temi tremi sferami.

Zgornji »trikotnik blaginje« lahko opredelimo tudi kot tri-sektorski sistem blaginje. Država ponazarja javni sektor, civilna družba neformalni sektor in trg privatni profitni sektor.

Prestoff je v začetku 90. let znotraj presečišča dimenzij profitno/neprofitno, formalno/neformalno in javno/privatno identificiral prostor še za en sektor. Ta sektor imenujemo tudi tretji sektor in se nahaja v vmesnem prostoru med privatnimi, profitno orientiranimi organizacijami, javnimi, neprofitnimi organizacijami in neformalnimi socialnimi mrežami (družina). V sektorju se nahajajo prostovoljne in nevladne neprofitne organizacije (Kolarič, 1997, str. 17).

Organizacije v tretjem sektorju ne sodijo niti v zasebni niti v javni sektor, njihova temeljna filozofija je želja pomagati ljudem, ne da bi pri tem imeli osebno korist. Za ta sektor se uporabljajo različne oznake: tretji sektor, neprofitni sektor, dobrodelni sektor, neodvisni sektor, nevladni sektor, prostovoljni sektor, socialni sektor.

Prostovoljne neprofitne organizacije se pojavljajo tam, kjer javni sektor ni sposoben zadovoljiti vseh različnih potreb ljudi. Javni sektor pa ima prednost pred prostovoljnimi neprofitnimi organizacijami tam, kjer je potrebno zagotoviti univerzalno zadovoljitev potreb (Kolarič, 1994, str. 109). Za te organizacije je značilna visoka stopnja fleksibilnosti in odzivnosti na potrebe ter večje kapacitete za inovacije in eksperimentalne akcije. Ker imajo pluralni sistem financiranja, so pod manjšo državno kontrolo in s tem manjšim podrejanjem birokratskim pravilom. To odpira možnost za različne, tudi bolj osebne in neposredne oblike dela z ljudmi. Karakterizira jih visoka variabilnost organizacijskih oblik, visoka stopnja zaupanja ljudi in s tem možnosti za angažiranje prostovoljcev ter pridobitev privatnih donacij.

Kot pomanjkljivosti prostovoljnih neprofitnih organizacij pa lahko opredelimo: nezadostnost, partikularizem, amaterizem oziroma volontarizem in paternalizem. Zanje je značilna mnogovrstnost in konfliktnost ciljev npr. med ohranjanjem avtonomije in neformalnosti na eni strani ter odvisnostjo od financerjev in potrebo po določeni stopnji formalne organiziranosti na drugi strani. Kljub vsemu temu pa so prostovoljne neprofitne organizacije neizogiben instrument pluralizacije, demokratizacije in svobode v postmodernih družbah.

2.4. Vloga in pomen prostovoljnih neprofitnih organizacij v sodobnih razvitih družbah

Nevladne neprofitne organizacije so pomemben institut civilne družbe, njihov namen je splošno koristen in dobrodelen. Omogočajo državljansko iniciativo ter opravljanje nalog, ki jih je v preteklosti opravljal država (Trstenjak, 1998, str. 1).

Nevladne neprofitne organizacije v sodobnih družbah opravljajo več funkcij (Kolarič, 2005):

- politično, državljani sodelujejo pri njihovem upravljanju in s tem pomembno vplivajo na respozivnost organizacij v odnosu do njihovih potreb;
- ekonomsko, poleg javnih sredstev in sredstev ustvarjenih na trgu, pridobivajo dodatne materialne in nematerialne vire (donacije, prostovoljno delo) in
- socialno, prevzemajo del funkcij od javnih servisov z neposrednim sodelovanjem pri produkciji javnih dobrin in storitev.

Poznamo več teorij prostovoljnih neprofitnih organizacij v sodobni družbi: ekonomske, politološke, socialno-psihološke teorije. Le te poskušajo odgovoriti na vprašanje, zakaj prostovoljne neprofitne organizacije sploh obstajajo. Teorije izpostavljajo in pojasnjujejo vsaka zgolj eno vlogo, ki jo prostovoljne neprofitne organizacije imajo v sodobnih družbah (Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 53):

- Ekonomske teorije izpostavljajo prostovoljne neprofitne organizacije kot producentke kolektivnih oziroma javnih dobrin in storitev. Razlog za tako njihovo vlogo je v nesposobnosti trga, da zagotovi zadostno količino kolektivnih dobrin in storitev in na drugi strani nesposobnost države, da zagotovi potrebno raznovrstnost teh storitev.
- Politološke teorije so osredotočene na pojasnitev intermediativne/posredniške vloge prostovoljnih neprofitnih organizacij. Te organizacije so posredniki med posamezniki in njihovim življenjskim svetom ter megastrukturami, med katerimi sta najpomembnejši država in kapitalistična podjetja.
- Socialno-psihološke teorije izpostavljajo možnosti samoaktualizacije in samorealizacije, ki jo prostovoljne neprofitne organizacije omogočajo posameznikom prek pridruževanja volonterskim akcijam in dobrodelnosti.

Predstavljeni teoretski pristopi pa ne morejo odgovoriti na vprašanje, zakaj so prostovoljne neprofitne organizacije v nekaterih družbah bolj razvite, višje profesionalizirane in v dejavne na različnih področjih. To je v veliki meri odvisno od sistema blaginje (liberalni, konservativno-koporativistični; socialno-demokratski; katoliški; državno-socialistični). L. Salomon in H. Anheier sta z raziskavo ugotovila, da ima neprofitno-prostovoljni sektor največji obseg v razvitih državah, za katere je značilna decentralizirana organiziranost (Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 53).

Neprofitno-prostovoljni sektor v sodobnih družbah blaginje je bil ponovno odkrit z namenom, da zmanjša izdatke socialne države in njeno moč, blaži manj zelene učinke privatizacije socialnih servisov, mobilizira latentne socialne vire prostovoljnega dela in prispevkov ter odpre nove možnosti zaposlovanja v visoko razvitih družbah (Črnak Meglič, Vojvonovič, 1998, str. 46).

Na povečano vlogo in pomen neprofitno-prostovoljnega sektorja kažejo podatki o deležu ustvarjenih prihodkov v tem sektorju, podatki o zaposlovanju, rasti in obsegu le tega. Raziskava je pokazala na konstantno rast teh organizacij (Črnak Meglič, 1998, str. 21). Prav tako postaja ta sektor eden najpomembnejših zaposlovalcev, v povprečju znaša število zaposlenih v tem sektorju 4,5% vseh zaposlenih. V letih od 1980 do 1990 je bilo vsako deseto mesto odprto na tem področju.

Podatki o obsegu in virih financiranja prostovoljnih neprofitnih organizacij so nadaljni pomembni kazalci vloge in pomena sektorja v družbi in odnosu države do tega področja. Za prostovoljne neprofitne organizacije je značilen pluralen sistem financiranja. Prostovoljne neprofitne organizacije lahko pridobivajo sredstva iz treh virov (Salomon, Anheier, 1996, str. 61-62): *državni prispevki* (državne in občinske subvencije), *zasebne donacije* (donacije podjetij, sorodnih organizacij, posameznikov, fundacij ter zapuščine), *plačila izdelkov in storitev* (prihodki iz neprofitne ter profitne dejavnosti, članarine in drugi prihodki).

Salomon in Anheier (1996, str. 62-71) navajata tri modele financiranja prostovoljnih neprofitnih organizacij, glede na to kateri vir prevladuje: model državnega financiranja, model dominacije zasebnih donacij in model dominacije lastnih sredstev.

Delež ustvarjenih prihodkov prostovoljnih neprofitnih organizacij se giblje med 1,2% bruto družbenega proizvoda na Madžarskem, 2,0% v Italiji, 3,3% v Nemčiji, 4,6% v Veliki Britaniji in 6,3% v ZDA (Črnak Meglič, 1998, str. 21). V analizi virov prihodkov prostovoljnih neprofitnih organizacij v sedmih državah (Italija, Francija, Madžarska, Nemčija, Velika Britanija, ZDA) je bilo ugotovljeno, da so najpomembnejši vir financiranja prihodki od prodaje dobrin in storitev, ki v povprečju znašajo 47%. Pomemben vir so tudi subvencije, ki v povprečju znašajo 43% (Salomon, Anheier, 1996, str. 62-71). Donacije pa v povprečju znašajo le 10%. Iz tega lahko sklepamo, da v povprečju v državah prevladuje model dominacije lastnih sredstev.

Povečevanje vloge in pomena neprofitnih organizacij v Zahodni Evropi v zadnji tretjini prejšnjega stoletja, je bilo kot sem že omenila v veliki meri posledica krize socialne države. Pluralizacija sistema blaginje in vzpostavljanje partnerskih odnosov med državo in nevladnimi organizacijami sta se vzpostavila kot proces razvoja sistema blaginje v evropskem prostoru.

Temu procesu so v obdobju tranzicije sledile tudi bivše socialistične države. Slovenija v tem pogledu predstavlja izjemo. Odgovor, leži tako v vlogi javnega sektorja pri produkciji javnih dobrin in storitev, kot v objektivnih možnostih nevladnih organizacij, da pri tem prevzamejo večjo vlogo (Kolarič, 2005). V Sloveniji namreč ni mogoče zaznati dejanskega prenosa produkcije kolektivnih dobrin in storitev z javnega na nejavne sektorje, še manj pa je razvit partnerski odnos med državo in neprofitno-prostovoljnim sektorjem. Ob tem se ne zavedamo, da država v razviti družbi ostaja glavni financer zagotavljanja javnih dobrin in storitev, ne pa tudi edini njihov producent.

2.5. Značilnosti prostovoljnih neprofitnih organizacij v Sloveniji

2.5.1. Zgodovinski razvoj neprofitnega sektorja

Razvoj in vloga neprofitnih organizacij na Slovenskem sta v slovenskem zgodovinopisju slabo raziskana, čeprav njihov razvoj sega daleč v zgodovino. O zasnovah povezanosti ljudi na NVO podoben način v slovenskem prostoru je mogoče govoriti že z obravnavanjem različnih skupnosti iz 7. in 8. stoletja našega štetja, ki so bile večinoma namenjene ustanavljanju zvez in združb prijateljev ter doseganju različnih drugih namenov (Črnak Meglič, Vojvonovič, 1997, str. 156).

Začetek tovrstnih organizacij pomeni nastanek cehov (obrtniških bratovščin), verskih dobrodelnih organizacij in fundacij v 14. stoletju. V kasnejšem obdobju je imela pomembno vlogo pri razvoju dobrodelnih in socialnih dejavnosti cerkev. Vse države, ki so se oblikovale na slovenskem prostoru, so ji prepuščale pomembno socialno vlogo: skrb za reveže in za druge marginalne skupine prebivalcev, za katere država ali mesta niso poskrbela. Cerkev ni ostala le pri dobrodelni dejavnosti, ampak se je širila tudi na področje kulture, izobraževanja in zdravstva.

V prvi polovici 19. stoletja najdemo prva delavska gibanja, ki so bila s kasnejšo ureditvijo prepovedana oz. omejena v svojem delovanju. Prvi pravni akti, ki urejajo področje interesnega združevanja, so bili izdani po letu 1850 (Črnak Meglič, Vojvonovič, 1998a, str. 6). Tako prinaša društveni patent (izdan s strani cesarja avstro-ogrske monarhije) prvo ureditev društev, Zakon o pravici do združevanja v društva in politična društva iz leta 1867 pa prvo zakonsko ureditev tega področja. Poseben pomen v tem obdobju, ob dejstvu, da so bili Slovenci kmečko in delavsko prebivalstvo, vodilni razred pa so predstavljali tujci, ima nastanek gibanj namenjenih narodnostnemu prebujenju. Najpomembnejše oblike združevanja so bile tako čitalnice, kot shajališča višjih slojev ter tabori, kot oblika množičnega zbiranja ljudi na prostem.

Pomembno vlogo so imele tudi zadruge oz. zadružništvo kot gibanje za obrambo interesov slovenskih kmetov, obrtnikov in delavcev, ki je s približno 1700 zadrugami pred drugo svetovno vojno pomenilo izredno množično obliko stanovske samoorganiziranosti (Črnak Meglič, Vojvonovič, 1998a, str. 7). Zaradi pritiska rastočega kapitalizma na podeželje, visokih odškodnin za zemljiško odvezo in visokih davkov, se je slovenski kmet ubranil propada prav z razvijanjem zadružništva. Zadruge so predstavljale oblike samoorganizacije in samopomoči za kmete, v manjši meri pa tudi za delavce in niso bile usmerjene v dobiček. Razvile so se kmetijske, strojne, živinorejske, mlekarske, sirarske, vinarske proizvodne zadruge, nabavno prodajne zadruge, posojilnice in hranilnice, za delavce pa še stanovanjske, proizvodne in kreditne zadruge. Med delavci so se izoblikovala podporna društva, prostovoljne bolniške in pokojninske blagajne in razni skladi pri socialnih organizacijah. Zlasti kmečke zadruge so opravljale tudi neprofitne dejavnosti. Zgodovinsko pomemben je tudi nastanek prvih političnih strank, ki so podpirale različne vrste organizacij.

Konec druge svetovne vojne in prihod socialističnega družbenega sistema je pomenil zaton delovanja NVO. Delovanje takšnih organizacij je v tistem času pomenilo nevarnost politični oblasti in je bilo organizirano v zelo omejeni obliki, največkrat na lokalnem nivoju in v stanovske namene (gasilci, planinci...). Nekaj organizacij je sicer uživalo podporo države (npr. Rdeči križ, Zveza prijateljev mladine), številne dejavnosti pa so bile prenesene v t.i. družbenopolitične organizacije. Nekaterih oblik NVO (npr. fundacij) pa ob upoštevanju takratnih omejitev zasebne lastnine ni bilo mogoče ustanoviti. Pomemben mejnik je predstavljalo leto 1974, ki je z novim Zakonom o društvih pomenilo začetek ustanavljanja NVO, pri čemer so te organizacije ostajale ob nestimulativni finančni podpori države majhne in nemnožične. Po letu 1980 so nastajala številna nova družbena gibanja (mirovna, ekološka, za varovanje človekovih pravic, duhovna itd), pri čemer je del udeležениh kasneje prešel v politično sfero, del pa ostal na nevladni ravni.

Osamosvojitve Slovenije v letu 1991, za razliko od razvoja v ostalih tranzicijskih državah, ni prinesla tako množičnega nastanka novodobnih NVO, razen na nekaterih področjih (šport, kultura, socialno varstvo). Številna pričakovanja po uvedbi formalne demokracije o povečevanju vpliva civilne družbe na procese političnega odločanja in utrditvi civilne družbe kot podlagi za kvalitetne odločitve na nivoju države se niso uresničila.

Neprofitni sektor danes

V Sloveniji lahko neprofitni sektor razdelimo na državni in zasebni. Novi »welfare-mix« model socialne politike prinaša poleg državnih programov (javna služba), zanje naj bi poskrbele predvsem državne institucije, tudi druge programe, ki jih izvajajo organizacije zasebnega neprofitnega sektorja. Z vse bolj po vsebini jasno določeno javno službo, postajajo nejavni programi vse bolj pomembni, z njimi pa tudi zasebni sektor (Kamnar, 1996, str. 29).

Poimenovanje »neprofitni« v Sloveniji temelji na definiciji neprofitnosti, ki pravi, da z neprofitnostjo ne razumemo tistega delovanja, med katerim se ne ustvarja dobiček, ampak gre za dejavnost, kjer se razlika med prihodki in odhodki ustvarja. Ta razlika pa se ne sme deliti niti med lastnike niti med člane (če obstajajo) niti si ga ne sme deliti uprava ali drug organ organizacije, ampak se dobiček lahko uporabi le za financiranje dejavnosti, namena za katerega je ustanovljena pravna oseba (Šporar, 2002, str. 314).

V Zakonu o gospodarskih družbah (ZGD) je profitna dejavnost definirana kot dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička (ZGD, 2005). Neprofitno dejavnost pa pri nas opredeljujejo (Kamnar, 1999, str. 31):

- Zakon o zavodih, ki določa, da se zavode lahko ustanavlja za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva. socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja ni pridobivanje dobička.
- Zakon o gospodarskih javnih službah, ki določa, da je pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb takrat, kadar gre za zagotavljanje materialnih javnih dobrin, ki jih ni mogoče zagotoviti na trgu. Po pravilih gospodarske javne službe se lahko

organizirajo javni gospodarski zavodi, javna podjetja, režijski obrati. Tako dejavnost pa lahko opravljajo tudi različne zasebne organizacije na podlagi koncesije ali z vlaganjem javnega kapitala.

- Zakon o ustanovah določa, da se ustanove ali fundacije, kot osebe zasebnega prava, ustanovljajo, kadar gre za splošno koristen ali dobrodelen in praviloma trajen namen in tega ne opravljajo kot pridobitno dejavnost. Splošno koristen namen je definiran z opravljanjem dejavnosti na vseh področjih opredeljenih kot družbene dejavnosti, poleg tega pa še na naravovarstvenem in verskem področju.
- Zakon o društvih predvideva, da se društva ne smejo ustanoviti oziroma ne smejo opravljati pridobitne dejavnost kot svoje izključne dejavnosti.
- Zakon o davku od dobička pravnih oseb predvideva davčne oprostitve organizacijam, ki opravljajo nepridobitno dejavnost.

Iz veljavne zakonodaje sledi, da neprofitni sektor pri nas sestavljajo zavodi, javni zavodi, ustanove, društva, javni gospodarski zavodi in druge organizacije, ki opravljajo dejavnost katere cilj je zadovoljevanje javnih potreb, to so dobrodelne ali splošno koristne dejavnosti. Te organizacije morajo dobiček porabiti za opravljanje in razvoj osnovne dejavnosti, zaradi katere so bile ustanovljene, in ga ne smejo deliti.

2.5.2. Število in področja delovanja prostovoljnih neprofitnih organizacij

Med prostovoljne neprofitne organizacije v Sloveniji lahko uvrstimo: društva, ustanove oziroma fundacije, verske dobrodelne organizacije, zadrage, zasebne zavode in družbe z omejeno odgovornostjo, ki so po svoji programski opredelitvi in načinu delovanja neprofitne organizacije (Črnak Meglič, 1998, str. 22). Zasebne prostovoljne neprofitne organizacije se lahko delijo na dve skupini: na tiste, ki delujejo v javno korist in na organizacije, ki delujejo le v korist članov. Kolaričeva in drugi (2002, str. 16) ugotavljajo, da v Sloveniji 40% vseh prostovoljnih neprofitnih organizacij deluje le v korist svojih članov in zato se zmanjša število prostovoljnih neprofitnih organizacij, ki predstavljajo potencialne komplementarne ali suplementarne producente javnih dobrin in storitev. S tem podatkom se Slovenija približa državam z manj razvitim zasebnim neprofitnim sektorjem, kot so Italija, Madžarska, Francija.

V Sloveniji med prostovoljnimi neprofitnimi organizacijami prevladujejo društva, drugih oblik je le okoli 3%. Konec leta 1997 je bilo registriranih približno 15.000 društev, 350 verskih skupnosti, 60 ustanov, 120 zadrug ter 160 zasebnih zavodov (Šporar, 2002, str. 316).

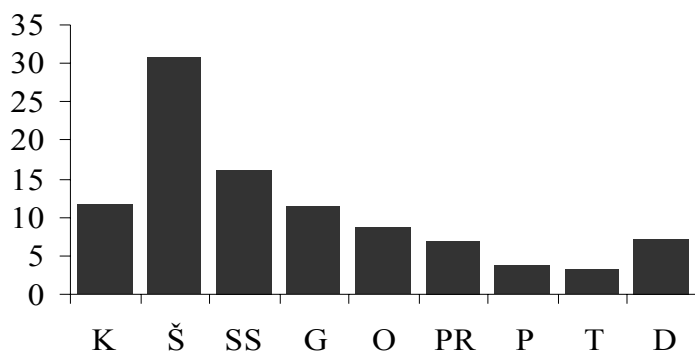
Če te številčne podatke primerjamo s številom prebivalcev v Sloveniji, pride na eno NVO približno 250 prebivalcev, kar bi verjetno pomenilo razmeroma razvit neprofitni sektor. Vendar pa vsa registrirana društva v resnici niso aktivna (po oceni je med njimi takih skoraj 1/3, saj niso izpisana iz registra), poleg tega pa skoraj polovica teh društev deluje zgolj zaradi interesov članov in ne za javno korist (Vrečko, 2003, str. 27). To pomeni, da se število društev, ki predstavljajo potencial za alternativno produkcijo kolektivnih dobrin in storitev

bistveno zmanjša, in sicer več kot za polovico. To pa kaže na povsem drugačno sliko, to je na razmeroma slabo razvit neprofitni sektor v Sloveniji.

Po raziskavi Z. Kolarič leta 1994 v Sloveniji največ društev deluje na področju športa (30,8%), socialnega servisa (16,1%), kulture (11, 7%), gasilci 11,4%, drugo 30,0% (Strojan, 2000, str. 11).

Podatki kažejo na specifičnost razvoja neprofitnega sektorja, saj v njem prevladujejo še vedno ljubiteljska društva, posebej na področju športa in kulture. Bistveno manj je tistih organizacij, katerih storitve so namenjene širši javnosti in ne samo članom. Zlasti na področju človekovih pravic in delovanja civilne družbe je sektor šibko razvit (Vrečko, 2003, str. 27). Slovenija ne sledi priporočilom Združenih narodov in Sveta Evrope o pospeševanju ustanavljanja neodvisnih teles za varstvo človekovih pravic, ki delujejo svetovalno, informacijsko, izobraževalno in zlasti tudi v zakonodajnih postopkih s strokovnimi mnenji.

Slika 4: Število in struktura društev po področjih delovanja

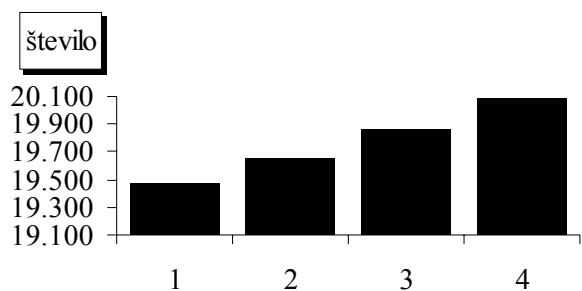
Legenda:

- K – kultura PR – profesionalno združevanje
- Š – šport P – prostor/razvoj
- SS – socialni servisi T – tehnika/modelarstvo
- G – gasilci D – drugo
- O – okolje/živali

Vir: Kolarič, 1994, str. 112.

Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJ PES) opravlja vsake štiri mesece statistično raziskavo, v kateri objavlja zbirne podatke o številu poslovnih subjektov v Poslovnem registru Slovenije (PRS) ter o ustanovitvah in o ukinitvah poslovnih subjektov v četrtletju na katerega se raziskava nanaša. Pri tem se upošteva datum vpisa poslovnega subjekta v PRS.

Slika 5: Število društev in zvez društev ob koncu četrtnetij 2005

Legenda:

1- 31. 3. 2005   2 -30. 6. 2005
 3 -30. 9. 2005   4 -31. 12. 2005

Vir: Podatki o številu poslovnih subjektov, vpisanih v Poslovnem registru Slovenije, 2005, str. 1-3, 11.

V PRS je bilo na dan 31. marca 2005 vpisanih 19.474 društev in zvez društev, 30. junija 2005 je to število znašalo 19. 648 društev, zvez društev. Število se je torej v drugem četrtnetju leta 2005 zvišalo, saj je bilo evidentiranih 341 novih ustanovitev društev in 163 ukinitvev le teh. Na dan 30. septembra 2005 je bilo vpisanih 19. 862 in konec leta, 31. decembra 2005, 20. 083 društev in zvez društev (glej Sliko 5), kar je 13% vseh poslovnih subjektov, vpisanih v PRS na dan 31. decembra 2005.

Iz slike 5 je razvidno, da je število društev skozi leto 2005 vseskozi naraščalo. V letu 2005 je bilo ustanovljeno 1285 društev, zvez društev in ukinjenih 385 društev. Razporeditev števila ustanovitev in ukinitvev društev po četrtnetjih prikazuje Tabela 2 (na str. 16).

Tabela 2: Število ukinitvev in ustanovitev društev, zvez društev po četrtnetjih leta 2005

Četrtnetje	Ustanovitve	Ukinitve
1	269	94
2	341	163
3	352	62
4	323	66
Skupaj	1285	385

Vir: Podatki o številu poslovnih subjektov, vpisanih v Poslovnem registru Slovenije, 2005, str. 3-5.

2.5.3. Zaposleni v prostovoljnih neprofitnih organizacijah

Eden najpomembnejših kazalcev razvitosti neprofitno-prostovoljnega sektorja je zaposlenost in povečevanje le- te. Število zaposlenih v društvih je bilo leta 1996 2.930, oz. 0.4% vseh zaposlenih v Sloveniji, leta 1997 pa 3.022 (Kolarič, Črnak-Meglič, Vojvonovič, 2002, str.

117) od tega (glej Tabela 3, na str. 17) največ v športnih dejavnostih (969) in gasilstvu (605) ter v humanitarnih in dobrodelnih društvih. Ocena za Slovenijo je, da delež vseh zaposlenih v društvih, zasebnih zavodih in ustanovah dosega 0.7% vseh zaposlenih v Sloveniji, kar kaže na bistveno manjšo stopnjo zaposlenosti v neprofitnem sektorju kot v drugih državah, kjer delež vseh zaposlenih v prostovoljnih neprofitnih organizacijah znaša v povprečju 3,4%.

Primerjava števila zaposlenih v društvih glede na število vseh zaposlenih na posameznih področjih družbenih dejavnosti (kultura, šport, socialno varstvo, izobraževanje itd.) pa kaže, da tudi tu nikjer, razen v športu, ta delež ne presega 10%.

Prostovoljci v neprofitno-prostovoljnem sektorju opravijo približno 50% dela, ki ga opravijo zaposleni, največ je prostovoljcev v gasilstvu in športu. V invalidskih in humanitarnih organizacijah je zaposlenih 15.6% vseh zaposlenih v društvih, čeprav je število teh društev v celotni strukturi le 3.3%, kar kaže na poseben položaj prostovoljnih neprofitnih organizacij s tega področja, ki jih država podpira v bistveno večjem obsegu kot druga društva. Te številke zopet potrjujejo, da je v Sloveniji neprofitno-prostovoljni sektor v splošnem relativno slabo razvit.

Tabela 3: Število zaposlenih v društvih v letih 1996 in 1997

DEJAVNOST	Število zaposlenih l. 1996	Število zaposlenih l. 1997	Indeks 97/96
Lovstvo	76	80	105
Ribištvo	107	117	109
Poklicno in prostovoljno gasilstvo	602	605	100
Dejavnost invalidskih organizacij	292	295	101
Dejavnost dobrodelnih organizacij	169	176	104
Dejavnost strokovnih združenj	181	166	92
Dejavnost drugih organizacij	557	609	109
Druge športne dejavnosti	943	969	103
Skupaj	2.930	3.022	103

Vir: Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 117.

Podatki iz leta 2003 kažejo, da je bilo število zaposlenih v društvih in zvezah društev 3.050, oz. 0,4% vseh zaposlenih v Sloveniji (Poslovni subjekti po vrstah organizacijskih oblik, velikosti in številu zaposlenih oseb, 2003). V primerjavi z letoma 1996 in 1997 je bil delež zaposlenih v društvih leta 2003 enak.

Ocene v Tabeli 4 (na str. 18) kažejo, da kar 91% društev nima zaposlenih, prav tako nima zaposlenih 81% ustanov ter 60% zasebnih zavodov. Dva ali več zaposlena ima le 1.7% društev, ter približno 6% ustanov ter zasebnih zavodov. Slovenija se uvršča med države, ki imajo v neprofitno-prostovoljnem sektorju najmanj zaposlenih.

Tabela 4: Delež zasebnih prostovoljnih neprofitnih organizacij po številu zaposlenih in vrstah organizacij v Sloveniji leta 1996

VRSTA ORGANIZACIJE	Ni zaposlenih (%)	Eden zaposlen (%)	Dva zaposlena (%)	Več kot dva zaposlena (%)
Društva	91,0	3,4	1,7	3,9
Fundacije	81,3	6,3	6,3	6,1
Zasebni zavodi	60,0	20,0	6,7	13,3
Zadruga	33,3	16,7	8,3	41,7
Cerkvene organizacije	74,9	12,5	6,3	6,3

Vir: Kolarič, Črnak Meglič, Vojvonovič, 2002, str. 119.

2.5.4. Obseg in viri financiranja prostovoljnih neprofitnih organizacij

Obstoječi statistični podatki v Sloveniji ne omogočajo ločevanja vseh tipov prostovoljnih neprofitnih organizacij od preostalih organizacij. Prav tako so pomanjkljivi podatki o financiranju prostovoljnih neprofitnih organizacij. Obstoječi sistem spremljanja finančnega poslovanja ne omogoča ločevanja med javnimi in zasebnimi, profitnimi in neprofitnimi organizacijami ter tudi ne ločevanja virov financiranja med različnimi področji. Pridobiti je mogoče le podatke za društva, ki v Sloveniji prevladujejo med tovrstnimi organizacijami (Črnak Meglič, 1998, str. 23). Ocena deleža odhodkov NVO v bruto družbenem proizvodu znaša 1,2% BDP, to pa Slovenijo uvršča med države z manj razvitim prostovoljno-neprofitnim področjem.

Glavni viri prihodkov društev, kamor sodijo: kulturna društva, športna društva, humanitarne organizacije, druge družbene organizacije in druga društva, so:

- lastni prihodki – 39%,
- prihodki iz republiških ali občinskih proračunov – 17%,
- prihodki drugih financerjev (donacije, sponzorstvo itd.) – 10%,
- prenos presežkov predhodnega leta – 9%,
- prihodki iz članarin – 7%,
- drugi viri – 16%.

Seveda so med posameznimi vrstami društev opazne razlike po strukturi prihodkov. Članske nepridobitne organizacije se financirajo pretežno iz prispevkov članov, dobrodelne organizacije predvsem z donacijami in drugimi oblikami prostovoljnih prispevkov tretjih oseb. Nekatere med njimi izvajajo tudi določene pridobitne dejavnosti. Dobički iz tega naslova pridobivajo vse večji delež med sredstvi financiranja in služijo za pokrivanje primanjkljajev prihodkov iz naslova nepridobitne dejavnosti organizacije (Korošec, 2002. str 75).

Če primerjamo podatke za Slovenijo, s podatki držav, ki so bile vključene v mednarodno raziskavo (Salomon, Anheier, 1994), vidimo da pri nas država namenja prostovoljnim neprofitnim organizacijam bistveno manjši delež kot drugje. Subvencije države kot vir prihodkov v teh državah znašajo v povprečju 43%, pri nas pa je ta delež v povprečju 17% (Črnak Meglič, 1998, str. 25). Odnos države do neprofitno-prostovoljnega sektorja v Sloveniji se kaže tudi v deležu sredstev, ki so tem organizacijam odmerjeni v odhodkih ministrstev s področja družbenih dejavnosti in odhodkov občinskih proračunov za področje družbenih dejavnosti. Subvencije društvom na republiški ravni znašajo 0,4% odhodkov, na ravni občin pa v povprečju 3,3%.

Vsi navedeni podatki za Slovenijo potrjujejo, da država v prostovoljnih neprofitnih organizacijah (predvsem društvih) ne vidi alternativnega proizvajalca storitev, pač pa organizacije, v katere se ljudje vključujejo zaradi zadovoljevanja svojih potreb. Javni sektor ima tako še vedno monopolno vlogo pri zagotavljanju kolektivnih dobrin in storitev. Večja pomoč pri financiranju družbenih dejavnosti bi okrepila možnosti profesionalizacije in podobno kot v drugih državah vzpostavila te organizacije kot pomembno dopolnilo javnim servisom ter na ta način omogočila preseganje krize državne blaginje tudi v Sloveniji.

2.5.5. Ovire in možnosti nadaljnjega razvoja neprofitno- prostovoljnega sektorja

Pluralnost virov financiranja je na eni strani pomemben pogoj za avtonomijo slovenskih prostovoljnih neprofitnih organizacij. Hkrati pa dokazuje, da polovica organizacij posredno ali neposredno še vedno ostaja odvisnih od državnih virov. Ta odvisnost omogoča vladi oziroma državi določeno stopnjo nadzora nad prostovoljnimi neprofitnimi organizacijami. Empirične analize sicer dokazujejo, da se viri državnega financiranja postopoma zmanjšujejo in z njim posredno tudi vpliv države (Kovač, 2002, str. 114).

Na drugi strani pa je bila raven njunih medsebojnih komunikacij vedno nizka, ker država preprosto ni razumela in upoštevala vloge neprofitnega sektorja pri zadovoljevanju blaginje državljanov. Še več, slovenska vlada je do sedaj napačno ocenila vlogo in pomen neprofitno-prostovoljnega sektorja. To je povzročilo, da se je njegova vloga v slovenski družbi marginalizirala in da ga pogosto izrinjajo javne (državne) neprofitne institucije z večinskim proračunskim financiranjem (Kovač, 2002, str. 114). To pomeni, da slovenska politična elita ne razume in ne zagotavlja konsenza o enakopravnosti in uravnoteženosti različnih sektorjev oziroma dejavnosti pri zagotavljanju blaginje ljudi. Pri tem se ne zaveda, da je potrjevanje družbene vloge neprofitno-prostovoljnega sektorja pogoj za reformiranje javnega neprofitnega sektorja, posebno na področju socialnih in kulturnih dejavnosti.

Predvsem zaradi vključitve Slovenije v EU, kjer so prostovoljne neprofitne organizacije razumljene kot pomemben segment družbe, se je začela odzivati tudi vladna stran (Vaupotič, 2005, str. 29). Vzpostavila je neformalno medresorsko skupino za nevladne organizacije in ustanovila je posebno komisijo za NVO ter v letu 2003 sprejela Strategijo o sodelovanju z nevladnimi organizacijami. V njej med drugim država priznava, da so nevladne organizacije

na nekaterih področjih delovanja bolj uspešne in učinkovite od države. Premiki naprej so bili narejeni tudi v jeseni 2003, ko sta vladna in nevladna stran skupaj pripravili 12 regijskih delavnic ter decembra prvo nacionalno konferenco »Vzpostavimo sodelovanje.« V letu 2004 je nevladna pogajalska skupina pripravila osnutek sporazuma o sodelovanju med nevladnimi organizacijami in Vlado RS, ki je bil decembra potrjen.

2.6. Društvo kot prostovoljna neprofitna organizacija v Sloveniji

Delovanje društev ureja Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 60/1995). Društva so ena izmed najbolj pogostih oblik svobodnega združevanja posameznikov v našem pravnem sistemu. V društvu lahko posamezniki uresničujejo svoje interese in skupaj z drugimi isto mislečimi dosegajo boljše rezultate. Društva se med seboj razlikujejo po področjih delovanja: športna društva, kulturna, posvetna, humanitarna, umetniška, strokovna in druga (Travner, 1997, str. 37).

Društvo je prostovoljno, samostojno in nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupnih interesov, opredeljenih v temeljnem aktu in skladno s 1. členom Zakona o društvih (Uradni list RS, št. 60/1995). Član društva lahko postane vsak, ki izpolnjuje pravice in dolžnosti zapisane v društvenih pravilih (statut). Če se v društvo včlani mladoletnik do dopolnjenega 7. leta starosti, podpiše pristopno izjavo njegov zakoniti zastopnik. Od mladoletnikovega 7. leta do dopolnjenega 15. leta starosti pa mora zakoniti zastopnik pred njegovim vstopom v društvo podati pisno soglasje (Zakon o društvih, 1999, 5. člen).

Društvo ne sme opravljati pridobitne dejavnosti kot svoje izključne dejavnosti, lahko pa jo opravlja za svoje potrebe. Društvo je pravna oseba zasebnega prava, lahko pa deluje tudi v javnem interesu, kadar izpolnjuje predpisane pogoje oziroma merila, ki jih postavlja država. Dovoljenje mora društvo pridobiti od pristojnega upravnega organa, ministrstva (Kamnar, 1999, str. 54). Npr. Ministrstvo za znanost in tehnologijo podeljuje status za društva v javnem interesu na področju znanosti.

Za ustanovitev društva so potrebni najmanj trije polnoletni državljani Republike Slovenije, ki na ustanovnem občnem zboru sprejmejo sklep o ustanovitvi in temeljni akt društva (Zakon o društvih, 1999, 6. člen). Društvo se uradno potrdi še z registracijo na pristojni upravni enoti, na območju katere je sedež društva. Tujci so lahko le člani društev, ne pa ustanovitelji. Slovenski zakon je izjema v evropskem prostoru, ker ne dopušča ustanavljanja društev pravnim osebam (Trstenjak, 1998, str. 3).

Društvo preneha delovati po volji članov ali po samem zakonu (Zakon o društvih, 1995, 27. člen). Sklep o prenehanju sprejme najvišji organ društva in mora vsebovati ime po dejavnosti sorodnega društva, ustanovljenega na podlagi tega zakona, na katerega se po poravnavi vseh obveznosti prenese premoženje društva (Zakon o društvih, 1999, 28. člen). Proračunska sredstva se vrnejo proračunu. Za svoje obveznosti odgovarja društvo z vsem svojim premoženjem. Člani društva za obveznosti društva ne odgovarjajo s svojim premoženjem.

Za uresničevanje svojih skupnih interesov lahko najmanj dve društvi ustanovita zvezo društev. Zveza društev se ustanovi s pogodbo med društvi, ki jo na podlagi odločitev najvišjih organov društev sklenejo njihovi zastopniki. V pogodbi morajo biti urejena vsa temeljna vprašanja delovanja zveze. Za zvezo društev se smiselno uporabljajo določbe Zakona o društvih (Uradni list RS, št. 89/1999). V organih zveze delujejo lahko le člani določenih društev, ki so z zvezo v pogodbenem ali delovnem razmerju. Nelogično je, da bi v organih zveze delovale osebe, ki ne bi bile člani enega izmed njenih društev.

V praksi obstajajo zveze društev kot krovne organizacije številnih manjših društev. Nekatere zveze društev se pritožujejo, da imajo premalo vpliva na društva in lahko počnejo samo tisto, kar jim društva dovolijo, medtem ko jim na lastno iniciativo ne smejo predpisati ničesar. Problem zakona o društvih izključuje povezovanje različnih organizacij oz. pravnih oseb v zveze društev. Povezovanje pa bi moralo biti dovoljeno v smislu sodelovanja na strokovnih področjih (Strojan, 2000, str. 58).

V pripravi je nov Zakon o društvih, ki naj bi odpravil pomanjkljivosti sedaj veljavnega zakona. Po mnenju strokovne javnosti in društev so te pomanjkljivosti (Predlog zakona o društvih, 2005):

- v posameznih določbah zakona, ki predstavljajo oviro za večji razmah društvenega udejstvovanja, zlasti na področjih, kjer društva niso množična (področje znanosti, varstva človekovih pravic, razvoja demokracije ipd),
- v neustrezni pravni ureditvi pogojev za pridobitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu ter na neenotno podeljevanje tega statusa in na dejstvo, da na določenih področjih društva tega statusa, zaradi nesprejetja ustreznih predpisov, še vedno ni mogoče pridobiti,
- zakon pa naj bi bil preveč omejevalen tudi v določbah, ki urejajo prenos premoženja ob prenehanju društva.

Poleg odprave zgoraj omenjenih pomanjkljivosti naj bi nov zakon izenačil položaj tujcev pri ustanavljanju društev s položajem državljanov (Predlog zakona o društvih, 2005). Potrebne pa so tudi še druge manjše spremembe in poenostavitve, ki zadevajo registrske podatke, postopek registracije ter kazenske določbe. Spremembe so tako obsežne, da je potreben sprejem novega zakona.

3. FINANCIRANJE DRUŠTEV

3.1. Značilnosti financiranja društev

Društvo lahko pridobiva finančna sredstva iz različnih virov, nad javnimi viri in njihovo porabo pa je zagotovljen javno-finančni nadzor. Dobiček mora uporabiti za doseganje namenov in nalog društva. Financiranje društev je urejeno z Zakonom o društvih in je pogosto največji problem društev. Uspešnost društva je odvisna od uspešnosti posameznikov, ki društvo vodijo. Društvo lahko pridobiva sredstva za svoje delovanje iz naslednjih virov (Zakon o društvih, 1995, 21. člen):

- s članarino,
- iz naslova materialnih pravic in dejavnosti društva,
- z darili in volili,
- s prispevki donatorjev in sponzorjev,
- iz javnih sredstev,
- in drugih virov.

Če društvo pri opravljanju svoje dejavnosti ustvari presežek prihodkov nad odhodki, ga mora porabiti za izvajanje dejavnosti zaradi katere je bilo ustanovljeno. Delitev premoženja med člane je prepovedana (Zakon o društvih, 1995, 21. člen).

Določena društva, ki za svoje delovanje ne potrebujejo večjih finančnih sredstev, se lahko financirajo zgolj s članarino. Višina članarine za posamezno leto ali daljše obdobje se določi na letni skupščini ali občnem zboru. O tem se sprejme sklep, za katerega mora glasovati večina prisotnih članov. Članarina se zaračunava fizičnim osebam kot pristopnina v društvo. Plačilo članarine zagotavlja članom društva določene pravice oziroma ugodnosti v primerjavi s tistimi, ki članarine niso poravnali. Pravice, ki jih člani prejmejo, so določene v društvenem statutu. Članarine so neobdavčene in se zaračunavajo v enakih zneskih.

Prejemki, ki jih društva prejmejo iz naslova materialnih pravic in dejavnosti, so sredstva, ki jih društva ustvarijo s pridobitno dejavnostjo. Mnoga društva so motivirana za opravljanje profitne dejavnosti, saj tako lažje samostojno pridobijo sredstva za svojo dejavnost. Vendar prihaja do težav pri izvajanju takšne dejavnosti, saj velik del tako pridobljenih sredstev pobere država preko davkov.

Darila in volila so sredstva v materialni obliki, ki jih darovalec podari društvu. Darovalci so lahko posamezniki, pravne osebe, neprofitne organizacije ali država.

Donacija je običajno pozitivno rešena prošnja za finančno pomoč, za katero se v zameno ne pričakuje ničesar. Donator je lahko fizična ali pravna oseba in mu pri zamenjavi produktov ne gre za dobiček (Bendarik, 1999, str. 19). V zameno za finančna sredstva so donatorju predlagane prednosti, ki so lahko altruistične oziroma nesebične (dober občutek, saj podpiram vredno naložbo), ali pa so egoistične (osebno zadovoljstvo biti na listi donatorjev, pojavljati se na televiziji in v družbi pomembnih oseb, družbena uveljavitev odgovorne osebe).

Prejemniku podpore se običajno namenijo sredstva kot so znanje, finančna in materialna sredstva ali storitve. Značilnost donacije je, da gre za enkratno dejanje; če pa se to zgodi večkrat, lahko govorimo, da gre za več donacij, ne moremo pa reči, da je to trajno, partnersko razmerje. Donacije predstavljajo donatorju davčno priznan odhodek oz. znižanje davčne osnove pri davku od dohodka pravnih oseb (donator je pravna oseba) ali znižanje davčne osnove pri dohodnini (donator je fizična oseba). Več o tem v poglavju 3.3. Pri donacijah ne gre za promet blaga in storitev, zato se za razliko od sponzorskih sredstev, davek na dodano vrednost ne obračunava.

Društva si prizadevajo širiti krog donatorjev s pridobivanjem finančnih sredstev od širšega kroga potencialnih uporabnikov storitev. Obstajajo tri možni donatorski viri: zasebni sektor (dotacije in donacije zasebnih korporacij in donacij), splošna javnost (donacije zasebnikov na podlagi neposrednih prošenj ali javno objavljenih dopisov) in vladni sektor (gre za podpore, plačila vlade ali države). Dobro je, če si poiščemo različne donatorske vire, da zmanjšamo odvisnost le od enega vira (Čandek, 2002, str. 253). Donacije se pridobivajo na različne načine preko: osebnih stikov, osebnih pisem, telefonskih pogovorov, posebnih dogodkov ali prireditvev, pridobivanje sredstev od vrat do vrat, oglaševanje v občilih, pridobivanja zapuščin (Hrovatin, 2002, str. 82). V splošnem velja, da prihaja do kombiniranja različnih načinov pridobivanja sredstev. Donatorstvo je najbolj uveljavljeno na področju zdravstva, znanosti, umetnosti, šolstva, kulturnih, verskih in političnih organizacij, lokalnih skupnosti in socialnih projektov.

Pri zbiranju sredstev oziroma donacij je dobro vedeti, da ima vsak donator poseben interes. Za nekatere je pomembno s kom delate, za nekatere kje delate, kako delate, kako boste dokončali zastavljeno delo, na katerih problemih delate, dosednji uspehi zastavljenega dela. Zelo učinkovito je, da se že pred prošnjo pozanimate, kaj zanima potencialne donatorje in presodite ali se lahko vključite v njihov vrednostni sistem (Čandek, 2002, str. 255).

Sponsorstvo je instrument tržnega komuniciranja, kjer podjetje nameni finančna, materialna sredstva ali sredstva v obliki storitev posamezniku ali organizaciji za izvedbo določene dejavnosti oziroma projekta, v zameno pa dobi določene pravice, ki jih lahko uporabi pri doseganju svojih poslovnih ciljev (Starman, 1996, str. 27). Medsebojni odnosi med sponzorjem in sponzorirancem se uredijo s pogodbo. Najpogostejši primer sodelovanja je reklamiranje podjetja na prireditvah nepridobitne organizacije.

Strošek sponzoriranja sponzorju služi kot davčno priznan odhodek, saj gre za strošek, ki pripomore k ustvarjanju prihodka. Prav tako ni noben zakonske omejitve glede višine sredstev za sponzoriranje, ki se prizna kot davčno priznan odhodek. Sponsorstvo je predmet zakona o davku na dodano vrednost in v skladu z Zakonom o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 21/2006) je potrebno izdati račun in na njem zaračunati davek. Od sponzorskih sredstev se obračuna 20% davek na dodano vrednost.

Društvo lahko prejme sredstva iz javnih virov, državnega ter občinskih proračunov. Za mnoga društva je to poglobitni vir prihodkov (Vaupotič, 2005, str. 27). Nadzor nad porabo javnih sredstev, ki jih društvo prejme za izvajanje svoje dejavnosti, opravlja računovodsko sodišče (Zakon o društvih, 1995, 26. člen).

Društvo si lahko pomaga tudi s prostovoljnim delom. Prostovoljno delo opravljajo člani ali nečlani društva in zanj ne zahtevajo plačila. S prostovoljnim delom preživi marsikatero društvo, ki le z razpoložljivimi finančnimi sredstvi ne bi moglo. Med prostovoljno delo štejemo neplačano ali manj plačano delo ter uporabo sredstev s katerimi se opravlja prostovoljno delo, na primer uporaba lastnega avtomobila, telefona, računalnika. Prostovoljci,

člani navadno s tem pridobijo nove delovne izkušnje, dobro ime v društvu, nova poznanstva.

3.2. Finančno poslovanje društev

Društva morajo voditi finančno poslovanje po slovenskem računovodskem standardu (SRS) 33-računovodske rešitve v društvih (2006). SRS 33 določa način vodenja poslovnih knjig in sestavljanja letnih poročil, opredeljuje društveni sklad ter obravnava ugotavljanje presežka prihodkov nad odhodki in neporavnane izgube.

Društvo vodi temeljno poslovno knjigo po izbranem knjigovodskem sistemu: enostavno ali dvostavno knjigovodstvo, in na podlagi knjigovodskih listin. Društvo vodi še pomožne poslovne knjige, v katerih so pojasnjene postavke v temeljni poslovni knjigi.

Društvo vodi poslovne knjige po sistemu dvostavnega knjigovodstva, prirejenega za njegove potrebe, razen če se v svojem temeljnem aktu opredeli za uporabo enostavnega knjigovodstva. Po sistemu enostavnega knjigovodstva, ki obsega knjigo prihodkov in odhodkov ter knjigo terjatev in obveznosti, lahko vodijo poslovne knjige društva, katerih (SRS 33.9- 33.10, 2006):

- povprečno število redno zaposlenih na zadnji dan prejšnjega obračunskega obdobja ne presega 2;
- letni prihodki prejšnjega obračunskega obdobja ne presegajo 5 milijonov tolarjev;
- povprečna vrednost sredstev (aktive) na začetku obračunskega obdobja ne presega 5 milijonov tolarjev.

Društvo, ki ima letne prihodke manjše od 1 milijona tolarjev, pa se lahko odloči za vodenje poslovne knjige po načelih poenostavljenega knjigovodstva (SRS 33.10, 2006). Pri tem vodi društvo le knjigo prejemkov in izdatkov (blagajniški dnevnik), ostale podatke za letno poročilo zagotovi s popisom in ocenitvijo.

Pri vknjižbah v poslovne knjige treba upoštevati načela pravilnega in urejenega knjigovodstva (Travner, 1997, str. 54):

- vsi zapisi morajo biti časovno zaporedni, popolni, ažurni,
- poslovne dogodke je potrebno vpisati v ustrezne evidence praviloma v osmih dneh oziroma najkasneje enkrat mesečno od dneva izdaje ali sprejetja v knjigovodstvo. Še ne knjižene knjigovodske listine morajo biti na razpolago na mestu, kjer se vodijo poslovne knjige,
- napačnih zapisov se ne sme brisati ali prečrtati, vedno prikažemo storno popravka in zapišemo pravilen zapis,
- društvo vodi poslovne knjige v obliki prostih listov, vezane; računalniško vodenje poslovnih knjig mora omogočiti izpis ali prikaz na ekran.

Poslovne knjige morajo biti v času delovanja na sedežu društva oziroma v kraju delovanja, kjer je registrirano. Če poslovne knjige društva vodi računovodski servis, ki ima dovoljenje za opravljanje te dejavnosti, so lahko knjige na njihovem sedežu.

Na koncu leta mora društvo sestaviti letni poročili, ki zajemata (Travner, 1997, str. 49):

- bilanco stanja, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev na koncu obračunskega obdobja, in
- izkaz poslovnega izida, ki prikazuje stroške, prihodke in presežek prihodkov ali presežek odhodkov v obračunskem obdobju.

Letna poročila oddajo društva Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve do konca februarja tekočega leta za preteklo koledarsko leto.

Ne glede na sistem vodenja poslovnih knjig mora društvo ob koncu koledarskega leta popisati vsa stalna in gibljiva sredstva ter dajatve. Zaradi najrazličnejših vzrokov se lahko namreč knjigovodsko stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev v poslovnih knjigah razlikuje od dejanskega stanja.

3.3. Davčna zakonodaja

Društvo je pravna oseba zasebnega prava, ustanovljena na podlagi Zakona o društvih (Uradni list RS, št. 95/1995 in 89/1999). Obstoječa zakonodaja je premalo stimulatívna za spodbujanje razvoja neprofitnega sektorja. Zakonodaja ne določa olajšav oziroma oprostitev glede na statusno obliko, ampak glede na namene (Trstenjak, 1998, str. 5). Določbe o oprostitvah oziroma olajšave tako vsebujejo zakon o dohodnini, zakon o davku od dohodkov pravnih oseb in zakon o davku na dodano vrednost.

Zakon o dohodnini

Zavezanci Zakona o dohodnini (Zdoh-1) (Uradni list RS, št. 21/2006) so fizične osebe s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki so te dohodke pridobile na njenem območju v določenem koledarskem letu. Z dohodnino so obdavčeni dohodki iz zaposlitve, iz dejavnosti, iz osnovne kmetijske ter osnovne gozdarske dejavnosti, iz premoženja, dobiček iz kapitala in drugi dohodki (Zdoh-1, 2006, 17. člen).

Zakon med drugim določa, da zavezanec lahko uveljavlja znižanje davčne osnove oz. olajšavo za investiranje v opredmetena sredstva, zaposlovanje invalida, izvajanje praktičnega dela v strokovnem izobraževanju, prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje ipd. Zavezanec lahko tudi uveljavlja znižanje davčne osnove za znesek izplačil v denarju (donacije) ali v naravi za humanitarne, dobrodelne, kulturne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, športne, ekološke in religiozne namene, ki so po posebnih predpisih ustanovljeni za opravljanje navedenih dejavnosti, in sicer največ do zneska, ki je enak 0,3% obdavčenega prihodka zavezanca v davčnem letu (Zdoh-1, 2006, 52. člen). Davčni zavezanci,

ki dosegajo dohodek z oddajanjem premoženja v najem, uveljavljajo normirane stroške v višini 40%.

Iz obdavčitve so izključene bonitete (ugodnosti) iz naslova uporabe parkirnega prostora, ki ga delojemalcu zagotovi delodajalec in iz naslova uporabe računalniške in telekomunikacijske opreme (sem sodijo tudi mobilni telefoni). Pri boniteti iz naslova uporabe osebnega vozila za privatne namene je davčna osnova v devetem letu in vseh naslednjih letih uporabe osebnega vozila določena v višini 10 % od nabavne vrednosti vozila (Zdoh-1, 2006, 27. člen).

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

Davčni zavezanci Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1) (Uradni list RS, št. 40/2004, 70/2004 in 139/2004) so pravne osebe domačega in tujega prava. Rezident Slovenije je zavezan za davek od vseh dohodkov, ki imajo vir v Republiki Sloveniji, in od vseh dohodkov, ki imajo vir izven Slovenije. V skladu z navedenim so zavezanci za davek od dohodkov pravnih oseb poleg družb, ki so ustanovljene in organizirane neposredno v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 57/2004) tudi druge pravne osebe, ki so ustanovljene in organizirane na podlagi posebnih predpisov in dosegajo dobiček z opravljanjem pridobitne dejavnosti.

Zavezancu se v skladu z 52. členom ZDDPO-1 (2004) izplačila v denarju in v naravi za humanitarne, dobrodne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, športne, kulturne, ekološke in religiozne namene, izplačana osebam, ki so po posebnih predpisih ustanovljeni za opravljanje navedenih dejavnosti, priznajo kot odhodek, vendar največ do zneska, ki ustreza 0,3% obdavčenega prihodka davčnega obdobja zavezanca.

V skladu z določbo prvega odstavka 9. člena ZDDPO-1 (2004) davka ne plačujejo zavezanci, kakor so zavod, društvo, ustanova, verska skupnost, politična stranka, zbornica, reprezentativni sindikat, če:

1. je v skladu s posebnim zakonom ta zavezanec ustanovljen za opravljanje nepridobitne dejavnosti in
2. ima v vsem davčnem obdobju finančno in materialno poslovanje in akte v zvezi s tem, zlasti svoj temeljni akt, usklajene z določbami zakona, ki ureja njegovo ustanovitev oziroma delovanje.

Ne glede na določbe prvega odstavka 9. člena (ZDDPO-1, 2004) plača zavezanec iz prvega odstavka navedenega člena davek od dohodkov iz opravljanja pridobitne dejavnosti, kakor to določa drugi odstavek navedenega člena. Med pridobitno dejavnost se med drugim uvršča tudi sponzorstvo. Pri določanju davčne osnove zavezanca iz 9. člena (na primer društva) se prihodki iz opravljanja dejavnosti, ki ni pridobitna, ter dejanski in sorazmerni stroški te dejavnosti izvzamejo iz davčne osnove, kakor to določa 19. člen ZDDPO-1 (2004). Davek se plačuje po stopnji 25% od davčne osnove.

Zakon o davčnem postopku (ZDavP-1) (Uradni list RS, št. 54/2004, 139/2004) obravnava davek od dohodkov pravnih oseb v III. poglavju Postopka pobiranja posameznih davkov - Davek od dohodkov pravnih oseb. Davčni obračun predložijo tudi davčni zavezanci, oproščeni davka po 9. členu ZDDPO-1, kakor to določa tretji odstavek 339. člena ZdavP-1. To pomeni, da društvo predloži davčni obračun ne glede na to, ali je opravljalo zgolj nepridobitno ali tudi pridobitno dejavnost.

Vsebino davčnega obračuna določa določba 340. člena ZDavP-1 (izkaz poslovnega izida, bilanca stanja, izkaz gibanja kapitala ...), rok za predložitev pristojnemu davčnemu organu je najpozneje v roku treh mesecev od začetka tekočega koledarskega leta za preteklo koledarsko leto (ZdavP-1, 2004, 341. člen).

Zakon o davku na dodano vrednost

Davčni zavezanec za plačilo davka na dodano vrednost (DDV) je vsaka pravna ali fizična oseba, ki v Sloveniji neodvisno (samostojno) opravlja dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti (ZDDV, 2006, 13. člen). Davčni zavezanci so tudi organizatorji storitev na področju kulture, umetnosti, znanosti, izobraževanja, športa in zabavnih prireditev. Oseba, ki sicer opravlja navedeno dejavnost, ni davčni zavezanec, če vrednost opravljenega prometa oz. storitev v obdobju zadnjih dvanajstih mesecev ne presega zneska 5,0 mio SIT. Splošna stopnja DDV je 20% davčne osnove in po tej se obračunava in plačuje DDV od vsakega prometa blaga, storitev in uvoza blaga, razen če je določena nižja 8,5% stopnja ali če je promet davka oproščen.

Zakon pozna dve glavni vrsti oprostitev:

- prave, pri katerih zavezanec ne izgubi pravice do proračuna vstopnega davka (edina prava oprostitev je izvoz),
- neprave, pri katerih davčni zavezanec nima pravice do odbitka vstopnega davka.

Za društva so pomembne oprostitve v javnem interesu, med katere po 26. členu Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 21/2006) spadajo socialnovarstvene storitve, storitve predšolske vzgoje, izobraževanja in usposabljanja otrok, mladine, storitve povezane s športom, ki jih neprofitne organizacije nudijo posameznikom, kulturne storitve in druge.

Organizacije, ki delujejo na področjih, ki so oproščena plačila DDV, vstopni DDV torej plačajo, vendar ga ne smejo odbiti, pri zaračunavanju svojih storitev pa davka ne smejo prikazati. Poleg tega morajo ravno tako kot ostali davčni zavezanci voditi vse evidence, ki jih predvideva zakon, ker ni oproščeno konkretno društvo, temveč njegova dejavnost. Če pa društvo poleg nepridobitne dejavnosti opravlja še pridobitno dejavnost, je obravnavano isto kot vse ostale pravne osebe. V primeru doseganja pet milijonov prometa pri pridobitni dejavnosti v zadnjih dvanajstih mesecih, postanejo zavezanci za DDV.

3.4. Problemi financiranja društev

Problemi nastopijo že pri ustanovitvi društva, saj že priprava na ustanovni občni zbor zahteva nekaj finančnih sredstev. Finančna stabilnost društev je težko dosegljiva, glede na nestimulativno davčno zakonodajo, neusposobljenost za samofinanciranje ter vztrajanje države na sistemu klasične državne blaginje z močnim oziroma skoraj monopolnim javnim sektorjem (Strojan, 2000, str. 40).

Razlog finančne nestabilnosti društev so tudi skromne dotacije s strani države, ključen razlog pa je tudi v organiziranosti in usposobljenosti samih društev, saj jim primanjkuje kadrov z ustrezno poslovno in marketinško izobrazbo ter določenimi vodstvenimi in organizacijskimi sposobnostmi.

Društva in zveze društev se pogosto znajdejo v položaju, ko imajo finančna sredstva, ki so vezana izključno na projekt, medtem ko nimajo sredstev za obratovalne stroške. Za dolgoročno stabilnost bi bilo potrebno pridobiti stalne vire financiranja, kar bi zmanjšalo cikličnost priliva sredstev iz projektnega financiranja, to pa bi olajšalo tudi dolgoročno planiranje strategij razvoja društva. Slabost za številne je tudi odmik od postavljenih ciljev zaradi iskanja sredstev in prevzemanje kakršnih koli nalog, za katere lahko dobijo sredstva, z namenom lastnega preživetja.

Večini društev povzroča nepotrebno delo pri pripravi projektov vsakokratno spreminjanje razpisne dokumentacije in različni obrazci, ki jih imajo državni organi. Razpisne dokumentacije bi bilo potrebno poenostaviti in poenotiti, v postopek izbire pa vključiti tudi predstavnike društev in ostalih nevladnih organizacij, saj bi to pomenilo omejitev prevelike diskrecije razpisnih komisij, ki odločajo o podelitvi sredstev, oziroma zagotovilo možnost postavitve enakih kriterijev za izbiro organizacij (Strojan, 2000, str. 41).

Težave so tudi v slabi kontroli posameznih društev in nevladnih organizacij, ki iste projekte prodajajo različnim razpisnikom in za enkratno delo dobivajo večkratna plačila (Strojan, 2000, str. 42). Društva se pritožujejo, da so javni razpisi prirejeni tako, da se skoraj ne morejo prijaviti nanje, poleg tega, da se na številnih področjih zmanjšujejo sredstva, ki so na voljo na razpisih.

Težave so tudi povezane s sklepanjem pogodb, ki jih nevladne organizacije sklepajo z državo za pridobitev sredstev. Največkrat so jim s pogodbami naložene številne obveznosti, ki so nesorazmerne pridobljenim finančnim sredstvom. Sredstva so razpršena, kar kaže na neodločenost države pri postavitvi prioritet financiranja dejavnosti. Še vedno velja načelo vsakomur nekaj malega. Problem je v sklepanju pogodb za kratko dobo (največkrat eno leto), kar predstavlja za društva in ostale nevladne organizacije glavno oviro pri zaposlovanju.

Mnoga društva so motivirana za opravljanje profitne dejavnosti, saj tako lažje samostojno pridobijo sredstva za svojo dejavnost. Vendar prihaja do težav pri izvajanju takšne dejavnosti,

saj velik del tako pridobljenih sredstev pobere država preko davkov. V zvezi s profitno dejavnostjo, ki jo dovoljuje Zakon o društvih, imajo upravne enote zelo različne pristope. Nekateri ne potrdijo pravil društva, če je v njih opredeljena gospodarska dejavnost, druge pa zahtevajo, da se takšna dejavnost vnese v pravila šele takrat, ko jo društvo že opravlja.

3.5. Nadzor društev

Posebno vlogo ima nadzorni odbor, ki spremlja delo upravnega odbora in drugih organov ter opravlja nadzor nad finančno materialnim poslovanjem društva. Pri društvih ni predviden poseben državni nadzor, razen ob ustanovitvi v postopku registracije. Če društvo deluje v javnem interesu, potem za posebnosti poskrbijo zakoni za posamezna področja (Trstenjak, 1998, str. 4).

Nadzor nad zakonitostjo, namembnostjo, gospodarno in učinkovito porabo javnih sredstev, ki jih društvo prejme za izvajanje svoje dejavnosti, opravlja računsko sodišče (Zakon o društvih, 1999, 26. člen). Društvo mora zagotavljati podatke o finančno materialnem poslovanju. Način in obliko zagotavljanja teh podatkov določi društvo s svojimi akti skladno s pravili računovodskih standardov, ki jih sprejme pooblaščen organizacija. Za prekršek se kaznuje društvo s kaznijo najmanj 50.000 tolarjev za neresnične podatke o finančno-materialnem poslovanju (Zakon o društvih, 1999, 32. člen). Z denarno kaznijo najmanj 10.000 tolarjev se kaznuje tudi zastopnik društva.

S strani državnih organov pa je bistveni problem številnost društev, ki jih je enostavno preveč, da bi lahko nadzorovali njihovo namensko porabo sredstev. Tako se lahko nadzor opravlja le v primeru dvomov o pravilnosti poslovanja. Tudi Agencija za plačilni promet ni nikoli izdelala poročila o tem, kako društva spoštujejo finančne predpise. Večina zagotavlja, da do zlorab ne prihaja, vendar so redki primeri, da je poslovanje društev povsem transparentno (Strojan, 2000, str. 46). Agencija za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij pa preverja poslovanje društev (oz. njihovo izvajanje predpisov), če ta razpolagajo z družbeno lastnino.

Državni viri so pomemben del sredstev vsake nevladne neprofitne organizacije. V primeru javne porabe denarja je potreben strožji nadzor. Predhodnika računskega sodišča je uvedla že Marija Terezija. Nadzor javnih financ pa opravljajo tudi druge države. Računsko sodišče ima pravno podlago v 150. členu ustave, ustanovljeno je bilo z Zakonom o računskem sodišču (Uradni list RS, št. 11/2001). Računsko sodišče opravlja nadzor državnih računov, državnega proračuna in celotno javno porabo.

Tako računsko sodišče nadzira celotno porabo javnih financ in s tem opravlja nadzor nad poslovanjem vseh javnopravnih oseb, ki so financirane iz javnih financ, ter tudi oseb civilnega prava, ki prejemajo sredstva iz državnega proračuna oziroma drugih virov javnih financ. Računsko sodišče pa lahko revidira tudi druge pravne osebe v katerih je država udeležena oziroma je delni lastnik. Na podlagi navedenega lahko računsko sodišče v

predpisanem obsegu nadzira tudi društva, če so le ta prejela sredstva iz javnih financ (Trstenjak, 1997, str. 702).

4. PRIMER FINANCIRANJA PROSTOVOLJNE NEPROFITNE ORGANIZACIJE- Zveza slovenske podeželske mladine

4.1. Predstavitev organizacije

Zveza slovenske podeželske mladine (ZSPM) je prostovoljno združenje društev podeželske mladine Slovenije. Ustanovljena je bila 3. aprila 1993 v Kranju, z namenom, da povezuje mlade s podeželja in tiste, ki čutijo pripadnost in povezanost z njimi ne glede na ideološko in politično opredeljenost. Naloge zveze so povezovanje društev podeželske mladine, prizadevanje za ohranitev tradicionalnih vrednot, ki temeljijo na spoštovanju družine, doma in narave, zavzemanje za skladen razvoj podeželja z okolju prijazno kmetijsko dejavnostjo ter pridelavo zdrave hrane, ohranjanje starih običajev na vasi, povezovanje s podobnimi društvi, gibanji, mladinskimi organizacijami v državi ali izven nje, skrb za posredovanje informacij med društvi, organiziranje seminarjev s področja kmetijstva, varstva narave, podjetništva ter zakonodaje in organiziranje strokovnih ekskurzij ter družabnih srečanj za svoje člane (Statut ZSPM, 2001, 2. člen).

ZSPM je v svoji sicer kratki trinajst letni zgodovini zelo veliko prispevala k boljšemu povezovanju in vključevanju mladih na podeželju. V zvezo je trenutno vključenih 52 društev iz celotne Slovenije, v katerih deluje skupno okrog 3.000 mladih, s čimer se uvršča med največje mladinske organizacije v Sloveniji. Skupno ta društva letno izvedejo okrog 220 do 230 zelo vsebinsko in kulturno bogatih prireditvev in še toliko različnih drugih aktivnosti. Razlog za ustanovitev zveze je bila velika želja po povezovanju in skupni koordinaciji.

Glavna naloga, ki jo sedaj zveza opravlja je namenjena predvsem izobraževanju mladih na podeželju. Tako letno organizira seminarje, izobraževalni posvet predsednikov društev, sodeluje na treh do štirih mednarodnih seminarjih, organiziramo vsaj eno ekskurzijo v tujino, organizira izobraževalne prireditve kot so kviz mladi in kmetijstvo, državne kmečke igre, izbor mladega gospodarja ter imamo tudi mednarodne izmenjave (Bilten ZSPM, 2005, str. 3-9). Zelo aktivno sodeluje s članicami mladinskega sveta Slovenije, Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS, Kmetijsko-gozdarsko zbornico in drugimi institucijami. Je članica Mladinskega sveta Slovenije, organizacije Evropska podeželske mladine (Rural Youth Europe) in članica Evropske zveze mladih kmetov (CEJE). Prav preko mednarodnega članstva so navezali stike z mladimi iz podeželja iz sosednjih držav ter tudi drugimi kot so Švica, Nemčija, Belgija, Danska, Poljska, Španija, Norveška, Irska.

Zveza preko svoje informacijske mreže z okrožnicami, internetno stranjo, preko regijskih predstavnikov in preko elektronske ter navadne pošte obvešča vsa društva o za njih pomembnih informacijah ter nudi tudi svetovanje na področju zakonodaje v zvezi z društvi in vodenjem poslovnih in finančnih knjig. Redno spremljajo in sodelujejo tudi pri nastajanju

novih predpisov v zvezi s kmetijstvom in podeželjem in na podlagi tega organizirajo okrogle mize ter s tem pripomorejo k boljšemu spoznavanju novosti.

4.2. Razvoj organizacije

Predhodnica Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM) je bila Zveza slovenske kmečke mladine (ZSKM). Prvi korak k ustanovitvi Zveze slovenske kmečke mladine so naredili mladi v mladinski organizaciji (ZSMS) na konferenci v Žalcu 29. februarja 1988. Na tej konferenci so mladi kmetje, pospeševalci in študentje kmetijstva brez strahu in zadržkov predstavili javnosti nevzdržne razmere in povedali, kakšno kmetijstvo si želijo. Še več, za kmetijstvo so bili tudi sami pripravljeni kaj storiti, zato so se bili pripravljeni samoorganizirati v stanovski organizaciji. V Žalcu so izbrali iniciativni odbor za ustanovitev Zveze slovenske kmečke mladine. Dogodki so se vrstili bliskovito, prizadevanja kmetov je podprl večinski del slovenske javnosti. Tako je bil v Mladini, 22. aprila 1988, objavljen razglas "Ustanovimo zvezo slovenske kmečke mladine (ZSKM) in Slovenske kmečke zveze (SKZ)".

SKZ in ZSKM sta se v prvem letu ukvarjali predvsem z ustanavljanjem podružnic in iskanjem organizacijskih rešitev. Na vsebinskem področju sta bili usmerjeni predvsem v oblikovanje nacionalne kmetijske politike, ki mora upoštevati predvsem naravne danosti, ljudi ter zagotoviti celovit in vsestranski razvoj podeželja, vasi in družinskih kmetij, kar bo kmetom zagotovilo dostojno življenje in v kmetijstvo pritegnilo tudi mlade. Na političnem področju pa morata obe Zvezi najti takšne rešitve v političnem sistemu, da bodo njunim predstavnikom odprle pot na vse ravni političnega odločanja in tako kmetom zagotovile pogoje, da postanejo subjekti kmetijske politike.

Pobudniki ustanovitve ZSKM so bili študentje Biotehniške fakultete v Ljubljani, Emil Erjavec (prvi predsednik ZSKM), Marjan Podobnik, Marija Markeš, Zdravko Brglez ter drugi. Takratna ZSKM se je s svojim programom začela vpletati v takratno kmetijsko politično strukturo v navezi s Slovensko kmečko zvezo in aktivno posegla v družbeno dogajanje ob pomoči ZSMS (Zveze socialistične mladine Slovenije), v okviru katere je ZSKM takrat delovala. Program in delo ZSKM sta se oblikovala času in situaciji primerno. Veliko mladih se je včlanilo v organizacijo, drugi, malo starejši, pa so zabredli v resnejše politične vode. Potekal je proces zamenjave generacij, ki je zahteval svoj davek. V tem obdobju se ni veliko storilo vse do 14. junija 1992, ko se je začelo na novo - prehodno obdobje. Na ta datum se je ZSKM na svojem drugem kongresu, po burni razpravi, preimenovala v ZSPM (Zveza slovenske podeželske mladine). Ta kongres je velik korak v razvoju ZSPM, in sicer z odločitvijo, da postane ZSPM nepolitična in ideološko neobremenjena mladinska organizacija. Izvoljeno je bilo tudi novo vodstvo, katerega prioriteta naloga je bila širitev organizacije po vsej Sloveniji in pridobitev pravnega statusa. ZSPM je bila registrirana kot društvo oz. kot zveza društev.

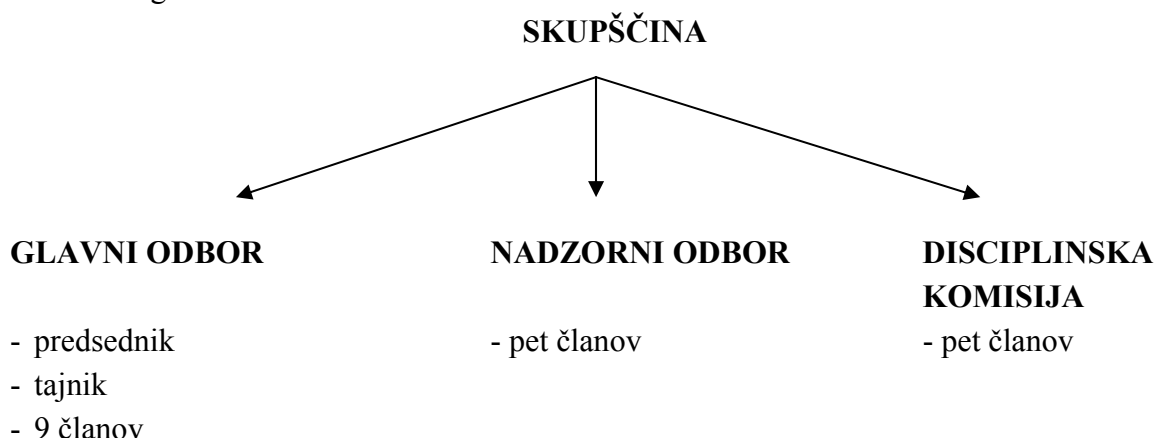
Z močno voljo in s pomočjo KSS (Kmetijske svetovalne službe), se je "zgodilo" rojstvo nove ZSPM, na ustanovnem občnem zboru 3. aprila 1993 v Kranju, kjer je bil sprejet nov statut

Zveze in sprejet program dela. Ustanovitelji ZSPM so bila tri Društva podeželske mladine: DPM Ptuj, DPM Zgornja Savinjska dolina in DPM Zabukovje (Interna gradiva ZSPM).

4.3. Organiziranost Zveze slovenske podeželske mladine

Trenutno je v Zvezo slovenske podeželske mladine včlanjenih 52 društev. Zvezo sestavljajo štirje organi: skupščina, glavni odbor, nadzorni odbor in disciplinska komisija (Statut ZSPM, 2001, 8. člen).

Slika 6: Organi ZSPM

Vir: Statut ZSPM, 2001, členi: 8, 19, 24, 27).

Skupščina je najvišji organ Zveze, ki jo sestavljajo neposredno izvoljeni delegati članov Zveze. Delegati ne morejo biti hkrati člani glavnega odbora, nadzornega odbora in disciplinske komisije. Vsako društvo zastopajo na skupščini trije delegati (Statut ZSPM, 2001, 9. člen). Redno skupščino sklicuje glavni odbor enkrat na leto. Izredna skupščina pa se skliče po potrebi na zahtevo glavnega odbora ali na zahtevo ene tretjine članov Zveze ter na zahtevo nadzornega odbora. Izredna skupščina sklepa samo o stvari, za katero je bila sklicana.

Glavni odbor opravlja organizacijske, upravne, administrativne in strokovno-tehnične zadeve. Je izvršilni organ skupščine in opravlja zadeve, ki mu jih naloži skupščina in zadeve, ki po svoji naravi spadajo v njegovo delovno področje.

Najpomembnejše naloge glavnega odbora so (Statut ZSPM, 2001, 17. člen):

- da sklicuje redne in izredne skupščine ter predlaga dnevni red;
- da voli podpredsednike;
- da pripravlja program dela, finančni načrt ter zaključni račun;
- da organizira tečaje, seminarje, kulturne prireditve, srečanja in tekmovanja;
- da po potrebi lahko ustanovi različne delovne skupine z natančno določenim namenom;
- da sodeluje z ostalimi mladinskimi organizacijami na nacionalni in mednarodni ravni;

Nadzorni odbor je sestavljen iz petih članov, ki jih izvoli skupščina za dobo dveh let. Naloga nadzornega odbora je, da spremlja delo glavnega odbora med dvema skupščinama in da vrši

stalni nadzor nad finančnim poslovanjem Zveze. Nadzorni odbor sprejema veljavne sklepe, če so prisotni vsaj trije člani in če zanje glasujeta vsaj dva člana. Člani nadzornega odbora ne morejo biti hkrati tudi člani glavnega odbora in disciplinske komisije. Imajo pa se pravico udeleževati vseh sej glavnega odbora, vendar brez pravice glasovanja (Statut ZSPM, 2001, 24.-26. člen).

Disciplinsko komisijo sestavlja pet članov. Naloga disciplinske komisije je, da ugotavlja in odloča o kršitvah članov. Za kršitev članov se šteje neizpolnjevanje določil statuta Zveze, neizpolnjevanje sklepov organov Zveze, neizpolnjevanje pravilnikov, delovanje, ki nasprotuje delovanju Zveze in vsako dejanje, ki škoduje ugledu Zveze. O ugotovitvah izda disciplinska komisija sklep, ki je veljaven, če so pri sklepanju prisotni vsaj trije člani in če zanj glasujeta vsaj dva člana. Člani disciplinske komisije ne morejo biti hkrati člani glavnega odbora in nadzornega odbora (Statut ZSPM, 2001, 27. člen).

4.4. Projekti in cilji Zveze slovenske podeželske mladine

Projekti v Zvezi so razdeljeni na pet področij, katere pokrivajo delovne skupine: Skupina za kmetijsko politiko in sodelovanje s Kmetijsko svetovalno službo (KSS), skupina za mednarodno sodelovanje, skupina za mladinsko delo in sodelovanje z Mladinskim svetom Slovenije (MSS), skupina za promocijo in informiranje ter skupina za kulturo, šport in izobraževanje (Bilten ZSPM, 2005, str. 3-32). Konec leta 2005 pa je bila ustanovljena še komisija za mlade kmete.

Glavni projekti skupine za kmetijsko politiko in sodelovanje s KSS so državni kviz mladi in kmetijstvo, državne kmečke igre, izbor mladega gospodarja leta, seminarji in okrogle mize s področja kmetijstva. V prejšnjih letih je bilo pod njihovim okriljem tudi sodelovanje z Evropsko zvezo mladih kmetov (CEJA). Z letom 2006 pa bo sodelovanje s CEJO nadaljevala komisija za mlade kmete.

Komisija za mlade kmete šteje, kar deset članov. Njihov cilj je osredotočen na izboljšanje položaja mladih kmetov v Sloveniji. V skladu s tem ciljem bodo sodelovali pri oblikovanju predpisov in aktov povezanih z mladimi kmeti, organizirali bodo okrogle mize na omenjeno problematiko ter se udeleževali seminarjev in delavnic CEJE.

Skupina za mednarodno sodelovanje sodeluje predvsem z organizacijo Evropska podeželska mladina (Rural Youth Europe), ki povezuje podeželsko mladino iz cele Evrope. Člani ZSPM se udeležujejo njihovih seminarjev in letne skupščine. Ta skupina skrbi tudi za mednarodne izmenjave s podeželskimi mladini in mladimi s podeželja iz različnih držav Evrope.

Glavna naloga skupine za promocijo in informiranje je sodelovanje z mediji in pisanje člankov o aktivnostih Zveze. Vsako leto izdelajo člani te skupine letni bilten ZSPM, po potrebi pa zloženko in ostali promocijski material s katerim se predstavlja Zveza doma in v tujini.

Zveza slovenske podeželske mladine je članica Mladinskega sveta Slovenije za sodelovanje z njim skrbi skupina za mladinsko delo.

Skupina za šport, kulturo in izobraževanje organizira spomladanski in jesenski seminar za člane, zimsko in poletno srečanje podeželske mladine Slovenije s športnimi igrami ter posvet za predsednike društev.

Izvedeni projekti v letu 2005

Projekti se izvajajo v zgoraj omenjenih petih skupinah, tako je delo porazdeljeno med več članov in je projekte lažje izvesti. Nekateri projekti Zveze slovenske podeželske mladine so postali že tradicionalni, saj se izvajajo že vrsto let. Spreminja se kraj izvedbe oziroma vsako leto je določen projekt organiziran v sodelovanju z drugim društvom podeželske mladine ter na tekočo kmetijsko problematiko. Program, dela je vsako leto obširen, finančna sredstva, ki so na razpolago pa skromna. Za uspešno izveden program je potrebna iznajdljivost, iniciativnost in volja članov, predvsem pa ogromno prostovoljnih ur dela.

Tabela 5: Odhodki ZSPM v letu 2005

STROŠKI IZVEDBE PROJEKTA	ODHODKI V SIT	ODSTOTKI
Redna skupščina ZSPM	358.134,00	2,79%
Spomladanski seminar Rural Youth Europe	97.906,00	0,76%
Bilateralala z mladino iz Srbije in Črne Gore	496.944,00	3,87%
Spomladanski seminar ZSPM in srečanje podeželske mladine	398.466,00	3,10%
Državni kviz Mladi in kmetijstvo	174.993,00	1,36%
Poletni seminar Rural Youth Europe	43.953,20	0,34%
Državne kmečke igre 2005	530.711,00	4,13%
Generalna skupščina Rural Youth Europe	1.031.741,45	8,04%
Srečanje društev podeželske mladine Slovenije s športnimi igrami	125.710,00	0,98%
Mednarodno tekmovanje koscev in kosic	355.000,00	2,76%
Predstavitev na kmetijsko živilskem sejmu in dan mladih	347.370,00	2,71%
Jesenski seminar ZSPM-Vino in kulinarika	370.448,00	2,89%
Izbor mlade gospodarice ali gospodarja leta	341.698,00	2,66%
Izmenjava izkušenj v Luxemburgu - izobraževalni seminar, multikulturno učenje,	1.136.000,00	8,85%
Sodelovanje z Evropsko zvezo mladih kmetov (CEJA)	201.731,00	1,57%
Izdelava letnega biltena ZSPM 2005	312.000,00	2,43%
Izdelava predstavitvenih zloženek in ostalega promocijskega materiala v več jezikih	201.864,00	1,57%
SKUPAJ	6.524.669,65	50,82%

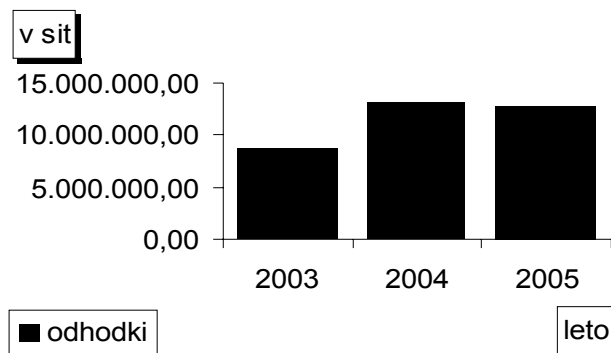
STROŠKI DELOVANJA (stroški, ki se nanašajo na zagotavljanje osnovnih pogojev za izvedbo navedenih projektov)	ODHODKI V SIT	ODSTOTKI
Stroški energije	107.357,00	0,84%
Stroški materiala	112.090,00	0,87%
Najemnine	144.163,50	1,12%
Stroški bančnih storitev	62.047,83	0,48%
Stroški poštnih storitev	111.885,00	0,87%
Stroški interneta	68.736,83	0,54%
Stroški računovodskih storitev	673.894,16	5,25%
Stroški fotokopiranja, tiskanja	215.750,00	1,68%
Potni stroški	4.126.559,00	32,14%
Druge storitve (študentski servis, članarine)	692.495,3	5,39%
SKUPAJ	6.314.978,62	49,18%
SKUPAJ (stroški delovanja in skupni stroški izvedbe vseh navedenih projektov)	12.839.648,27	100,00%

Vir: Finančna poročila ZSPM 2005.

Pregled odhodkov od leta 2003 do leta 2005

Odhodki so se v letu 2004 povišali glede na leto 2003 zaradi razpolaganja z višjimi finančnimi sredstvi, kar je omogočilo izvedbo večjega števila projektov na višjem nivoju kot v letu 2003 (glej Sliko 7). Odhodki leta 2005 so nekoliko nižji kakor so bili v letu 2004 in sicer so se sorazmerno znižali z znižanjem prihodkov.

Slika 7: Odhodki ZSPM od leta 2003 do leta 2005

Vir: Finančna poročila ZSPM 2003, 2004, 2005.

4.5. Viri financiranja projektov ZSPM

Kot vse prostovoljne neprofitne organizacije se tudi Zveza slovenske podeželske mladine sooča s problemi pri pridobivanju finančnih sredstev. Za ZSPM je značilen pluralen sistem financiranja, saj pridobiva sredstva preko državnih prispevkov, članarin, prostovoljnih prispevkov članov, sponzorskih sredstev in plačil storitev.

Tabela 6: Viri prihodkov ZSPM v letu 2005

VIRI SREDSTEV	PRIHODKI V SIT	ODSTOTKI
državni proračun	8.863.496,00	60,4%
članarine	365.000,00	2,5%
prostovoljni prispevki članov	3.414.355,00	23,2%
prihodki iz opravljanja dejavnosti	1.551.977,00	10,6%
finančni prihodki	18.844,00	0,1%
sponzorska sredstva	300.000,00	2,0%
drugi prihodki	176.650,60	1,2%
SKUPAJ	14.690.322,60	100,0%

Vir: Finančna poročila ZSPM 2005.

Največji vir prihodkov ZSPM v letu 2005 so zajemala javna sredstva pridobljena na javnih razpisih, ki jih razpisujejo ministrstva in sicer 60,34% vseh prihodkov. ZSPM svoje projekte redno prijavlja na razpis za nevladne organizacije pri Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) ter na razpis Urada RS za mladino (URSM), ki je namenjen sofinanciranju organizacij na področju mladinskega dela. Prijavljali pa so se tudi že na razpise drugih ministrstev. ZSPM je z razpisa URSM pridobila 26,55% vseh prihodkov, od ARSKTRP pa 33,79% vseh prihodkov. Datuma objave obeh razpisov sta predvidoma znana že v naprej. Kakor vsi razpisi sta tudi ta dva objavljena v Uradnem listu RS, razpisna dokumentacija je dosegljiva na internetni strani ali pa jo dvigneš na sedežu ministrstva, ki objavlja razpis.

Formularje v dokumentaciji je potrebno natančno prebrati, vnesti zahtevane podatke ter reference. Sestavljeni so iz vsebinskega dela, v katerem je potrebno navesti zgoščeno vsebino projekta strokovne sodelavce in njihove reference. V finančnem delu je potrebno navesti vire prihodkov in odhodke (materialni stroški, stroški vzdrževanja projekta, nagrade za izvajalce, promocija, tisk). Določeni financierji krijejo le del stroškov, ki jih že prej določijo v razpisnih pogojih. Pri oddaji vloge pa se nikakor ne sme zamuditi roka oddaje, ki je natančno določen.

Kdaj bodo organizaciji odobrena sredstva po pogodbi izplačana je odvisno od posameznega razpisa. Pri razpisu URSM prejme izvajalec programa sredstva v treh zneskih. Vsak znesek prejme izvajalec po predložitvi delnega vsebinskega in finančnega poročila o izvedenem programu za obdobje na katerega se poročilo nanaša. Urad nakaže izvajalcu zneske v roku 30 dni od prejema poročil. Medtem, ko pri razpisu ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano prejme izvajalec programa celoten znesek odobren po pogodbi ob koncu leta in sicer na osnovi zahtevka, ki mu je priloženo poročilo o izvajanju programa, ter kopije računov in potrdila o njihovem plačilu, do višine 50% .

Pogoji so torej različni, osnovni problem takšnega financiranja je, da temelji na predračunih, saj mora organizacija narediti program dela in finančni plan za eno leto vnaprej. Včasih pa se zgodi, da ne moreš izvesti programa celoti, tako kot si zamislil in prihaja do popravkov.

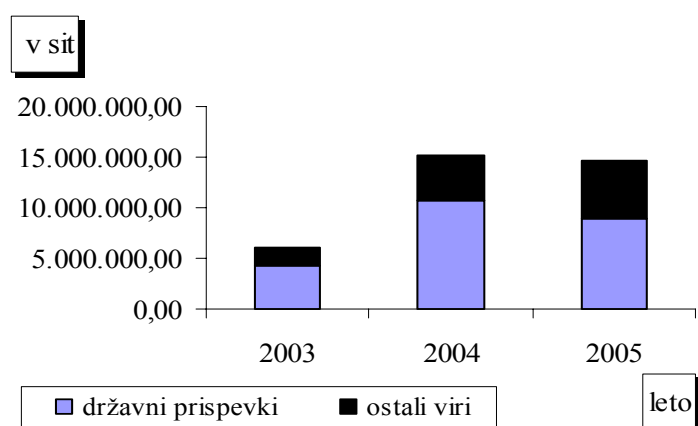

Drugi največji vir financiranja so bili v letu 2005 prostovoljni prispevki članov 23,24%, tretji vir financiranja pa so finančna sredstva iz opravljanja dejavnosti 10,56% vseh prihodkov. V ZSPM so prevladujoč vir financiranja državni prispevki, kar pomeni da sodi Zveza med prostovoljne neprofitne organizacije z modelom državnega financiranja.

Državni prispevki in ostali prihodki v letih 2003 do 2005

Prihodki ZSPM v letu 2004 in 2005 so enkrat višji od prihodkov leta 2003. Povečali so se tako državni prispevki kot ostali prihodki. Eden izmed razlogov je nov koncept razdelitve denarja ARSKTRP med neprofitne organizacije. Po tem konceptu je ZSPM v skupini z ostalimi neprofitnimi organizacijami, ki delujejo na nacionalnem nivoju, in tako kandidirajo za sredstva namenjena neprofitnim organizacijam delujočim na nacionalnem nivoju. Da je bil ta koncept uporabljen prvič leta 2004 pokažejo višji državni prispevki.

Slika 8: Pregled državnih prispevkov in ostalih virov od leta 2003 do leta 2005

Vir: Finančna poročila ZSPM 2003, 2004, 2005.

Skladno z zvišanjem javnih virov so se povečali tudi ostali prihodki (Slika 8, na str. 37): prostovoljni prispevki, dohodki iz opravljanja dejavnosti in sponzorska sredstva. To je logično, saj z višjimi sredstvi, lahko izvedeš večje število projektov in zanje pridobiš dodatna sponzorska sredstva, zvišajo se tudi plačila članov za storitve. Skozi vsa tri leta pa je značilen model državnega financiranja.

ZSPM skuša vsako leto pridobiti donatorska in sponzorska sredstva, vendar pa v preteklosti pri tem ni bilo večjega uspeha. Pošiljanje osebnih pisem podjetjem, ki so kakorkoli povezana s kmetijstvom se ni pokazalo kot učinkovito. Več uspeha pri tem imajo nekatera Zvezina društva, ki delujejo lokalno, in pridobijo sredstva od podjetij v njihovem kraju. Več uspeha je bilo s sponzorskimi sredstvi, nekaj sredstev se je pridobilo s strani Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, Kmečki glas pa je medijski sponzor pri večjih projektih. Uspešno sodelovanje je tudi z nekaterimi Kmetijskimi zadrugami, ki imajo v zameno za dana sponzorska sredstva, na Zvezinih prireditvah predstavitev kmetijske mehanizacije.

Ko se odpravijo naši člani na projekte v tujino: na seminarje, konference, delavnice, zbira ZSPM nedenarne prispevke, ki jih uporabijo za predstavitve Slovenije in same organizacije. Gre za občasno zbiranje predvsem promocijskega materiala (zloženke, brošure, majice) in izdelkov tipičnih za Slovenijo, včasih le za izposajo (narodne noše). Na projektih Rural Youth Europe so znani nacionalni bifeji, kjer lahko udeleženci projekta poizkusijo izdelke iz različnih koncev Evrope.

Računovodski izkazi in davčna obveznost

Kakor vsa društva mora tudi ZSPM vsako leto do konca februarja oddati pristojnemu organu bilanco stanja in izkaz poslovnega izida za preteklo leto. Finančno poslovanje ZSPM vodi od oktobra 2003 računovodski servis Adut-ftp.d.o.o. Vsako leto ZSPM do 31. marca predloži obračun davka od dobička pravnih oseb izpostavi, kjer ima sedež, za preteklo leto. Kot prilogi k obračunu davka mora dati tudi bilanco stanja in izkaz poslovnega izida.

Prostovoljno delo

Prostovoljno delo je pomemben ekonomski in socialni dejavnik v družbi, saj znižuje stroške poslovanja prostovoljnih neprofitnih organizacij in omogoča ljudem, da se posvečajo zadevam, v katere verjamejo (Trobec, 2003. str. 13-15). V ZSPM ni nobenega zaposlenega, saj organizacija nima dovolj finančnih sredstev za zaposlitev osebe za poln delovni čas. Tako, v organizaciji delujejo prostovoljci brez katere organizacija ne bi delovala. S svojim delom znižujejo stroške ZSPM, saj zanj ne dobijo plačila, prejmejo le povračilo za potne stroške. Za delo je plačana le tajnica ZSPM, ki prejema plačilo preko študentskega servisa.

Trunk Širca (1998, str. 99) navaja več razlogov za vključevanje ljudi v prostovoljno delo:

- nesebični (altruistični); pri katerih gre za povečevanje koristi drugih ljudi zaradi etičnega, verskega ali drugega prepričanja. Ti prostovoljci so dragoceni za nepridobitno organizacijo, vendar so lahko enostranski;
- osebni (egoistični); gre za zadovoljevanje potreb po varnosti, socialnem priznanju in samouresničevanju. Obsegajo vključevanje v družbene in družabne dejavnosti, pridobivanje statusa, dostop v poslovne kroge in izrabo prostega časa. Prostovoljec lahko pridobi znanje, izkušnje, zadovoljstvo.
- menjalni; prostovoljcu lahko prinesejo posredne koristi, med katere sodijo informacije in vpliv, vključenost v dejavnost in odločanje.

Vsak posameznik, ki se vključi v ZSPM, ima za vključitev svoje razloge. Po nekaterih društvih podeželske mladine, včlanjenih v ZSPM, se soočajo s problemom pridobivanja novih članov, podmladka in prostovoljcev za delo. V organih ZSPM prevladujejo prostovoljci, ki so po izobrazbi oziroma statusu študentje ter zaposleni s peto ali višjo stopnjo izobrazbe. Kader organizacije je dovolj usposobljen, od vsakega posameznika pa je odvisno koliko bo prispeval svojega časa, volje in dela za dobrobit Zveze.

4.6. Konkurenca

Zveza slovenske podeželske mladine zaenkrat nima prave konkurence, saj je edina organizacija v Sloveniji, ki se povezuje mlade s slovenskega podeželja in jim omogoča aktivno preživljanje prostega časa.

Podobna organizacija je Zveza kmetov Slovenije, ki povezuje žene s slovenskih kmetij, vendar pa ni mladinska organizacija in organizira drugačno vrsto projektov oziroma aktivnosti. V letu 2005 je bila ustanovljena Zveza koscev in kosic Slovenije, ki bi lahko v prihodnje predstavljala konkurenco. Do prepletanja interesov Zveze koscev in kosic Slovenije ter ZSPM lahko pride na področju organizacije kmečkih iger in sodelovanja na mednarodnem tekmovanju koscev in kosic, kamor je do sedaj svoje predstavnike pošiljala ZSPM. Obe organizaciji pa imata tudi skupno ciljno skupino članov-mladi s podeželja. Posledica močne konkurence s strani Zveze koscev in kosic Slovenije bi privedla do zmanjšanja članstva v društvih podeželske mladine Slovenije in s tem članstva v ZSPM. Konkurenca bi privedla do večjega števila projektov organiziranih in povezanih s kmetijstvom ter mladimi na podeželju. Organizatorji projektov ZSPM se bi morali, zato še bolj potruditi pri sami izvedbi in promociji le teh, vendar pa se bi raven projektov izboljšala, kar bi bila pozitivna lastnost konkurence.

Pri pridobivanju javnih finančnih sredstev z razpisov so konkurenca ZSPM vse ostale nevladne organizacije, ki izpolnjujejo pogoje za prijavo na razpis in se dejansko prijavijo. Če organizacija prejme sredstva, je odvisno od navedenega programa v vlogi in referencah vlagatelja. Pomembno je kako se program predstavi in koliko se pri pisanju upošteva merila za dodelitev sredstev, ki so ovrednotena s točkami.

4.7. Možnosti za izboljšanje financiranja in s tem delovanja organizacije

Finančnih sredstev je bilo vedno premalo, predvsem tistih pridobljenih z razpisov na katere se je ZSPM prijavljala. Problem je, da se na te razpise prijavi veliko društev, količina denarja namenjenega za njihovo financiranje pa je fiksna in vnaprej določena. Poizkusiti bi morali pridobiti več donatorskih in sponzorskih sredstev, saj se pridobivanje le teh v preteklosti preko osebnih pisem ni pokazalo za uspešno. Po podatkih so osebni stiki najbolj uspešna metoda pridobivanja prispevkov (Hrovatin, 2002, str. 82) in z njo bi lahko poizkusili pridobiti nova sredstva. Potrebno bo delati tudi na povečanju sredstev s samofinanciranjem, saj so trenutno največji vir prihodkov javna sredstva, kar pa organizaciji ne omogoča dolgoročne sposobnosti za razvoj in neodvisnosti. Sredstva, ki jih pridobiva ZSPM s samofinanciranjem predstavljajo 11% vseh prihodkov. Poleg seminarjev za katere se zaračunava članom, bi dodatna sredstva lahko pridobili z organizacijo delavnic in dodatnih izobraževanj za člane, prodajo majic, prodajo doma narejenih izdelkov na sejmih ipd. Ena izmed možnosti za nove vire financiranja ZSPM je tudi prijava na razpise EU in sicer bi prijavi z mednarodne projekte oz. seminarje, ki se izvajajo skozi vse leto.

Želja v Zvezi slovenske podeželske mladine je zaposlitev vsaj ene osebe za poln delovni čas. Do sedaj to ni bilo mogoče zaradi prenizkih finančnih sredstev. Zaposlitev osebe bi omogočila boljšo koordinacijo društev, večjo prepoznavnost in promocijo organizacije ter bolj kakovostno izvedbo aktivnosti. Prostovoljci imajo poleg dela v organizaciji namreč svoje službe, študij in se velikokrat zaradi pomanjkanja časa ne morejo posvetiti organizaciji v takšni meri kot bi si to sami želeli. Jelovac (2002, str. 12) ugotavlja, da se ta problem pojavlja pri številnih neprofitnih organizacijah, ki se zanašajo na delo prostovoljcev in glede na svojo naravo, pogosto ne dosegajo po obsegu, intenziteti, kakovosti in odgovornosti ravni profesionalnosti, ki je standardna v profitnih organizacijah.

V zahodno evropskih državah je v organizacijah podeželske mladine in mladih kmetov do procesa profesionalizacije že prišlo. Kolaričeva (2003, str. 40) definira ta proces kot težnjo, da dejavnost organizacij izvajajo v organizacijah zaposleni in od njih plačani »profesionalci«. Zaposlitev ustrezno usposobljenih posameznikov prinese organizaciji boljše pogoje za delo, razpolaganje z višjimi finančnimi sredstvi in večjo moč. Sedaj se ZSPM zelo težko primerja s tovrstnimi organizacijami v državah EU, kjer imajo zaposlene profesionalce že vrsto let. V svojih državah imajo veliko večjo moč in vpliv kakor pa ZSPM v Sloveniji, razpolagajo z višjimi finančnimi sredstvi in se jim ni potrebno boriti za obstoj. To se kaže že v porabi finančnih sredstev za promocijo, ki so neprimerno večja kot v ZSPM, kjer je ogromen finančni zalogaj že tiskanje biltena in zloženk, da drugega sploh ne omenjamo.

Sredstva Evropske unije

Slovenske neprofitne organizacije imajo možnost pridobitve sredstev tudi iz EU. To možnost so imele tudi v predpristopnem obdobju. Predpristopna pomoč EU državam kandidatkam za vstop v EU je temeljila na treh instrumentih (Plantarič, 2003, str. 27-28):

1. PHARE, v okviru katerega se izvajajo projekti, ki se oblikujejo na podlagi prioritet navedenih v Partnerstvu za pristop in Državnem programu za prevzem pravnega reda EU,
2. ISPA program strukturne politike za področje okolja in transporta,
3. SAPARD program, katerega namen je pomoč trajnostnemu razvoju kmetijstva in celovitemu razvoju podeželja.

Od vstopa v EU se lahko slovenske neprofitne organizacije vključijo v oblikovanje in izvajanje regionalne strukturne politike, katere namen je spodbuditi gospodarske in socialne kohezije celotne EU ter zmanjšanje razlik v razvoju med regijami kot instrument solidarnosti (Škafar, 2004, str. 35-36). Glavni vir financiranja za doseg ciljev strukturne politike predstavljajo strukturni skladi med katere po 159. členu pogodbe o EU spadajo: evropski socialni sklad, evropski sklad za regionalni razvoj ter evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad, na podlagi posebne uredbe pa tudi finančni instrument za usmerjanje ribištva. Te pomoči predstavljajo 35% izdatkov evropskega proračuna.

Za nevladne neprofitne organizacije so posebej pomembni ukrepi tehnične pomoči, ki zajemajo 0,25% celotnih sredstev strukturnih skladov in podpirajo izvajanje strukturne

pomoči s strani EU ter lahko sofinancirajo zlasti izmenjavo izkušenj in informiranje partnerjev, končnih uporabnikov in javnosti o strukturnih skladih.

EU ponuja veliko možnosti za financiranje projektov neprofitnih organizacij, vendar si morajo neprofitne organizacije za izvedbo določenega projekta in za pridobitev finančne podpore zagotoviti še dodatni vir financiranja projekta, kar pa ni zanemarljiva vsota. Problem je tudi, da se pridobljena sredstva za sofinanciranje projekta ali programa izplačajo zelo pozno, po oddaji zaključnega poročila. Za organizacije predstavlja to hudo breme, saj finančno niso dovolj močne, da bi založile denar kot premostitvena sredstva in počakale na priliv iz programa EU (Škafar, 2004, str. 38).

Cilj Zveze slovenske podeželske mladine je prijaviti katerega izmed svojih projektov na program Mladina, ki podpira aktivnosti neformalnega izobraževanja za mlade (skupinske izmenjave mladih med 15 in 25 let; prostovoljno službo; pobude, ki jih vodijo mladi sami; možnost razvoja projektov, povezanih z drugimi programi Skupnosti; podporo razvoju novih projektov v okviru programa Mladina in prispeva h krepitvi sposobnosti in inovativnosti na področju mednarodnega mladinskega dela).

Sloveniji dolgo veljalo zmotno mnenje, da so ti projekti namenjeni samo mladim in mladinskim NVO. Praktično vse NVO se lahko prijavijo na različne razpise programa Mladina, razlika je samo v starosti udeležencev, ki sodelujejo na projektih. Program je inovativen, saj podpira tako projekte ohranjanja naravne in kulturne dediščine, kakor uvajanje novih tehnologij (CNVOS, 2005 str. 39-40). Programi so izredno zanimivi za mlade z manj priložnostmi, torej tudi za vse NVO, ki delujejo na tem področju, tudi če imajo malo bolj odrasle uporabnike, prijavijo jih lahko kot spremljevalce. ZSPM bi lahko prijavila na te programe mednarodne izmenjave, ki jih organizira in se jih udeležuje v prostoru EU.

5. SKLEP

Vloga neprofitnih organizacij v razvitih zahodnoevropskih družbah se je v zadnjih letih močno povečala. Neprofitne organizacije so bile v sodobnih družbah blaginje ponovno odkrite z namenom, da bi omejile krizo socialne države s prenosom produkcije kolektivnih dobrin in storitev z javnega na nejavne sektorje. Te organizacije se pojavljajo tam, kjer javni sektor ne more zadovoljiti vseh različnih potreb ljudi. Srečujemo jih na področju športa, kulture, socialnega skrbstva, zdravstva, izobraževanja, reševalnih dejavnosti, verskih in interesnih dejavnosti itn. Med državami obstaja razlika v samem poimenovanju in klasifikaciji neprofitnega sektorja ter v razvitosti sektorja. Razvitost neprofitnega sektorja pokažejo ustvarjeni prihodki v tem sektorju, podatki o zaposlovanju, rasti in obsegu sektorja. Najbolj razvit neprofitni sektor imajo ZDA.

Med neprofitne organizacije v Sloveniji lahko uvrstimo: društva, ustanove oziroma fundacije, verske dobrodelnice organizacije, zadrage, zasebne zavode. V Sloveniji prevladujejo med neprofitnimi organizacijami društva, drugih oblik je le okoli 3%. Največ društev deluje na

področju športa (30,8%), socialnega servisa (16,1%), kulture (11, 7%), gasilci 11,4%, drugo 30,0%.

Vsi navedeni podatki za Slovenijo (o številu zaposlenih, virih financiranja, strukturi sektorja) potrjujejo, da je neprofitni sektor relativno slabo razvit. Država v prostovoljnih neprofitnih organizacijah (predvsem društvih) ne vidi alternativnega proizvajalca storitev, pač pa organizacije, v katere se ljudje vključujejo zaradi zadovoljevanja svojih potreb.

Uspešnost društva je odvisna od uspešnosti posameznikov, ki društvo vodijo in od finančnih sredstev, ki so društvu na razpolago za delovanje. Društva pridobivajo finančna sredstva za delovanje s članarino, iz naslova materialnih pravic in dejavnosti društva, z darili in volili, s prispevki donatorjev in sponzorjev, iz javnih sredstev in drugih virov. Številna društva pesti finančna nestabilnost, ki je tudi posledica skromnih dotacij države, katere so za ena društva poglavitni vir prihodkov. Drugi vzroki za finančno nestabilnost so: nestimulativna davčna zakonodaja, neusposobljenost za samofinanciranje ter kadri z neustrezno izobrazbo in organizacijskimi sposobnostmi.

Ena izmed prostovoljnih neprofitnih organizacij je tudi Zveza slovenske podeželske mladine (ZSPM), ki se sooča s podobnimi problemi kot večina slovenskih društev in zvez društev. ZSPM je prostovoljno združenje društev podeželske mladine Slovenije in je bila ustanovljena leta 1993. Osrednja naloga Zveze je namenjena izobraževanju mladih na podeželju. V ta namen ZSPM letno organizira seminarje na nacionalnem nivoju, izobraževalni posvet predsednikov društev, sodeluje na mednarodnih seminarjih, organizira mednarodne izmenjave in izobraževalne prireditve: kviz mladi in kmetijstvo, državne kmečke igre, izbor mladega gospodarja.

Ugotovila sem, da je za organizacijo značilen model državnega financiranja, saj so poglavitni vir finančnih sredstev državni prispevki pridobljeni z razpisov. Mnogo premalo je donatorskih in sponzorskih sredstev, priložnost za nove vire pa so tudi sredstva EU. V organizaciji še ni prišlo do profesionalizacije, saj delajo le prostovoljci. To pa ni značilno le za Zvezo slovenske podeželske mladine, ampak za 91% vseh društev v Sloveniji.

Če bodo slovenske neprofitne organizacije (predvsem društva) hotele ujeti korak s tovrstnimi organizacijami v Zahodni Evropi, bo morala imeti naša država večji posluh zanje.

LITERATURA

1. Bendarik Jakob: Nekateri vidiki financiranja in organiziranosti športa v Sloveniji. Ljubljana : Fakulteta za šport, 1999. 100 str.
2. Čandek Sonja: Tehnike iskanja in načrtovanja pridobivanja sredstev – dotacij, donacij v neprofitnem sektorju. Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Ljubljana : Radio Študent, Študentska organizacija Univerze, Koper : Visoka šola za management, 2002, str. 249-264.
3. Črnak Meglič Andreja: Obseg, struktura in financiranje neprofitnih volonterskih organizacij v Sloveniji. Zbornik Vloga in financiranje NVO. Ljubljana : Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, 1998, str. 19-26.
4. Črnak Meglič Andreja, Vojvonovič Maja: Vloga in pomen neprofitno volonterskega sektorja v Sloveniji. Družboslovne razprave, Ljubljana, 13(1997), 24/25, str. 152-178.
5. Črnak Meglič Andreja, Vojvonovič Maja: Ponovno odkritje neprofitno-volonterskega (tretjega) sektorja. Neprofitni management, Nova Gorica, 1(1998), 2/3, str. 45-46.
6. Črnak Meglič Andreja, Vojvonovič Maja: Razvoj, vloga in pomen neprofitno volonterskega sektorja v Sloveniji. Zbornik Vloga in financiranje NVO. Ljubljana : Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, 1998a, str. 3-18.
7. Evers Adalbert, Laville Jean-Louis: The Third sector in Europe. Globalization and welfare. Cheltenham, Northampton : Elgar, 2004. 266 str.
8. Hrovatin Nevenka: Ekonomski vidiki menedžmenta nevladnih organizacij. Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Ljubljana : Radio Študent, Študentska organizacija Univerze, Koper : Visoka šola za management, 2002, str. 71-91.
9. Jelovac Dejan: Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Ljubljana : Radio Študent, Študentska organizacija Univerze, Koper : Visoka šola za management, 2002, 351 str.
10. Kamnar Helena: Javni zavodi med državo in trgom. Ljubljana : Znanstveno in publicistično središče, 1999. 196 str.
11. Kolarič Zinka: Neprofitno–volonterske organizacije v Sloveniji. Časopis za kritiko znanosti, Ljubljana, 22(1994), 168/169, str. 107-120.
12. Kolarič Zinka: Prostovoljne neprofitne organizacije v Sloveniji. Neprofitni management, Nova Gorica, 1(1997), 1, str. 17-20.
13. Kolarič Zinka, Vojvonovič Maja, Črnak Meglič: Zasebne neprofitno volonterske organizacije v mednarodni perspektivi. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2002. 186 str.
14. Kolarič Zinka: neprofitne-volonterske organizacije in njihov razvoj-od volontarizma k profesionalizmu. Teorija in praksa, Ljubljana, 40(2003), 1, str. 37-56.
15. Korošec Bojana: Nepridobitne organizacije in merila za presojanje njihovega delovanja in dosežkov. Organizacija, Kranj, 35(2002), 2, str. 73-81.
16. Kovač Bogomir: Lobiranje v neprofitnem sektorju. Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Virtualna knjiga. Ljubljana : Radio Študent, Študentska organizacija Univerze, Koper : Visoka šola za management, 2002, str. 108-116.

17. Kovač Bogomir: Menedžment neprofitnih organizacij. *Neprofitni management*, Nova Gorica, 1(1997), 1, str. 5-7.
18. Mrak Boris: Nepridobitne nevladne organizacije in koncesije v Sloveniji. *Management in e-izzivi*. Koper : Fakulteta za management, 2003, str. 163-171.
19. Plantarič Melita: Problem financiranja nevladnih neprofitnih organizacij v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 43 str.
20. Salamon Lester M., Anheier Helmut K.: *The emerging nonprofit sector*. New York : Manchester University Press, 1996. 168 str.
21. Starman Danijel: Tržno komuniciranje: izbrana poglavja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996. 87 str.
22. Škafar Valentina: Prihodnost nevladnih organizacij v Evropski uniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2004. 70 str.
23. Šporar Primož: Oris aktualnega dogajanja na področju nevladnih organizacij. Jadranje po nemirnih vodah menedžmenta nevladnih organizacij. Ljubljana : Radio Študent, Študentska organizacija Univerze, Koper : Visoka šola za management, 2002, str. 313-338.
24. Travner Anton: Društva: nova zakonodaja. Velenje : Pozoj, 1997. 140 str.
25. Trobec Ingrid: Odnosi z javnostmi v neprofitno-volonterskih organizacijah: Primer slovenskega društva Hospic. Diplomsko delo. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2004. 70 str.
26. Trstenjak Verica: Soodvisnost statusne oblike in finančnega poslovanja. *Podjetje in delo*, Ljubljana, 23(1997), 6/7, str. 693-704.
27. Trstenjak Verica: Nevladne organizacije v Sloveniji-pravna ureditev. *Pravna praksa*, Ljubljana, 7(1998), str. 15-20.
28. Trunk Širca Nada: Management nepridobitnih organizacij. Koper : Visoka šola za management, 1998. 136 str.
29. Vaupotič Mirko: Nevladne organizacije v Sloveniji. *Neprofitni management*, Nova Gorica 3(2005), 1, str. 25-30.
30. Žnidaršič Kranjc Alenka: *Ekonomika in upravljanje neprofitne organizacije*. Postojna : Dej, 1996. 233 str.

VIRI

1. Bilten Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM) 2005. Ljubljana : Zveza slovenske podeželske mladine, 2005. 63 str.
2. Finančna poročila Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM) za leto 2003.
3. Finančna poročila Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM) za leto 2004.
4. Finančna poročila Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM) za leto 2005.
5. Interna gradiva Zveze slovenske podeželske mladine (ZSPM).
6. Izjava o naravi kooperativ. Mednarodna zveza kooperativ.
[URL: <http://www.ljudmila.org/retina/kooperative/sodelovanje/ica.html>], 22. 4. 2006.
7. Kolarič Zinka: *Zasebne neprofitne/nevladne organizacije: mit in realnost*. Ljubljana : Slovensko sociološko društvo.

- [URL: http://www.sociolosko-drustvo.si/index.php?option=com_content&task=view&id=47&Itemid=27], 2005.
8. Podatki o številu poslovnih subjektov, vpisanih v Poslovnem registru Slovenije. Ajpes-Agencija RS za javnopravne evidence in storitve. 21 str. [URL: http://www.ajpes.si/docDir/Statisticno_raziskovanje/PRS/Podatki_iz_poslovnega_registra_na_dan_31122005.pdf], 31. 12. 2005.
  9. Poslovni subjekti po vrstah organizacijskih oblik, velikosti in številu zaposlenih oseb. Statistični urad RS. [URL: http://www.stat.si/letopis/2004/03_04/03-07-04.htm], 31. 12. 2003.
  10. Predlog zakona o društvih.
[URL: <http://www.ljudmila.org/~cnvoswww/dostop/media/ZD2005.doc>], 2005.
  11. Slovenski računovodski standardi 2006. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2006. 273 str.
  12. Socialni servis. Statistični urad RS.
[URL: http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=198&PodrocjeID=12], 22. 4. 2006
  13. Statut Zveze slovenske podeželske mladine. Ljubljana, 2001.
  14. Strojjan Tatjana, Šporar Primož: Nevladne organizacije v Sloveniji.
[URL: http://www.pic.si/projekti/doc/NVO_porocilo2000.doc], 1. 9. 2000.
  15. Vrečko Igor: Strategija systemskega razvoja nevladnih organizacij v Sloveniji za obdobje 2003-2008. 99 str.
[URL: <http://www.zveza-kds.si/strategijanvo2003-2008.pdf>], 2003.
  16. Zagovorništvo. Društvo Ozara.
[URL: <http://www.ozara.org/zagovornistvo.shtml>], 22. 4. 2006.
  17. Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 54/2004, 139/2004, 109/2005).
  18. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 21/2006-UPB4).
  19. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Uradni list RS, št. 40/2004, 70/2004 - popr. in 139/2004).
  20. Zakon o dohodnini (Uradni list RS, št. 21/2006-UPB3).
  21. Zakon o društvih (Uradni list RS, št. 60/1995, 89/1999).
  22. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 15/ 2005-UPB1).
  23. Zakon o računskem sodišču (Uradni list RS, št. 11/2001).
  24. Zakon o reprezentativnosti sindikatov (Uradni list RS, št. 13/1993).
  25. Zaključno poročilo projekta za sofinanciranje programa podpore dialogu med vlado RS in nevladnimi organizacijami in programa servisne dejavnosti. Zavod center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS).
[URL: <http://www.cnvos.si/dokumenti>], 5. 11. 2005.

